

หมวดที่ 13

คำพิพากษาและคำสั่ง

เค้าโครงเรื่อง

1. หลักทั่วไปว่าด้วยการชี้ขาดคดีสันคดี
2. การปฏิบัติของศาลในการทำคำพิพากษาและคำสั่ง
3. ผลแห่งคำพิพากษาและคำสั่ง

สาระสำคัญ

- (1) ในระหว่างการพิจารณาคดี ถ้าคู่ความมีคำขอ ศาลจะมีคำสั่ง หรือต้องทำคำพิพากษาหรือคำสั่ง แล้วแต่กรณี
- (2) เหตุที่ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ
- (3) ถ้าศาลมิได้สั่งจำหน่ายคดี ศาลต้องชี้ขาดคดีสันคดี
- (4) ห้ามมิให้ศาลที่รับฟ้องไว้ปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดี
- (5) กรณีจำเลยวางเงินต่อศาลโดยยอมรับและไม่ยอมรับผิด
- (6) คดีเรียกร้องให้ชำระหนี้อื่นนอกจากให้ชำระเงิน
- (7) การทำประนีประนอมยอมความ
- (8) ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งเกินคำขอ
- (9) การแก้ไขคำพิพากษาหรือทำคำสั่งเกินคำขอ
- (10) คำพิพากษาหรือคำสั่งผูกพันใครบ้าง
- (11) การดำเนินกระบวนการพิจารณาชี้ การฟ้องชี้ และการฟ้องซ้อน

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาหมวดที่ 14 นี้แล้ว ทำให้นักศึกษา

- (1) เข้าใจว่าในระหว่างการพิจารณาคดี ถ้าคู่ความมีคำขอขึ้นกรณีใด ศาลต้องทำเป็นคำสั่ง หรือกรณีใดศาลต้องทำคำพิพากษาหรือคำสั่ง
- (2) ได้ทราบว่าการที่ศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความนั้นมีอะไรบ้าง
- (3) ทราบว่าถ้าศาลมิได้สั่งจำหน่ายคดี ศาลต้องชี้ขาดตัดสินคดี และห้ามศาลปฏิเสธไม่ยอมพิพากษา หรือมีคำสั่งชี้ขาดคดี
- (4) เข้าใจถึงการทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล
- (5) ทราบถึงข้อยกเว้นให้ศาลพิพากษา หรือมีคำสั่งเกินคำขอได้
- (6) ทราบว่าคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นจะผูกพันใครบ้าง
- (7) ทราบหลักเกณฑ์ว่าอย่างไร เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ อย่างเป็นฟ้องซ้ำ และอย่างไรเป็นฟ้องซ้อน

หมวดที่ 14

คำพิพากษาและคำสั่ง

ในระหว่างกระบวนการพิจารณานับตั้งแต่เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้รับรองคุ้มครองบังคับตาม หรือเพื่อการใช้สิทธิหรือหน้าที่ ตลอดจนจนถึงการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดี รวมทั้งการบังคับคดีในระหว่างพิจารณาคดีนั้น คู่ความอาจร้องขอให้ศาลสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีคำพิพากษาประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่เดียวกันก็ได้ มิใช่ว่าศาลจะต้องพิจารณาและมีคำสั่งหรือคำพิพากษาได้เมื่อพิจารณาคดีเรื่องนั้นเสร็จสิ้นทุกกระบวนการความแล้ว โดยมีคำสั่งอย่างใดในระหว่างพิจารณาเลยก็หาไม่ ในระหว่างพิจารณาถ้ามีคำขอขึ้นมา ศาลต้องสั่งคำขอนั้นทุกกรณีไปตามที่พิจารณาเห็นสมควรโดยพลัน หรือตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินต่อไป นอกจากนี้เมื่อศาลพิจารณาเสร็จลงแล้วก็ต้องพิพากษาหรือทำคำสั่งเพื่อให้คดีนั้นเสร็จสิ้นไปตามหน้าที่ของศาล ดังนั้นการทำคำพิพากษาและคำสั่งขอแยกหัวข้ออธิบายดังนี้

1. หลักทั่วไปว่าด้วยการชี้ขาดตัดสินคดี (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 131-138)
2. การปฏิบัติของศาลในการทำคำพิพากษาและคำสั่ง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 140-143)
3. ผลแห่งคำพิพากษาและคำสั่ง (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 144-148 และมาตรา 173 (1))

บทที่ 1
หลักทั่วไปว่าด้วยการชี้ขาดตัดสินคดี
(ป.วิ.แพ่ง มาตรา 131-138)

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 131 บัญญัติว่า "คดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลนั้นให้ศาลปฏิบัติดังนี้"

(1) ในเรื่องคำขอซึ่งคู่ความยื่นในระหว่างพิจารณาคดีนั้น โดยทำเป็นคำร้องหรือวาจาก็ดี ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือยกเสียซึ่งคำขอเช่นนั้น โดยทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ แต่ถ้าศาลมีคำสั่งด้วยวาจา ให้ศาลจดคำสั่งนั้นไว้ในรายงานฟ้องด้วย

(2) ในประเด็นแห่งคดีให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดโดยทำเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะนี้"

ในระหว่างกระบวนการพิจารณาคดี คู่ความจำเป็นต้องใช้สิทธิเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความการใช้สิทธิเช่นว่านี้ คู่ความจะต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง หรือขอด้วยวาจาเมื่อคู่ความได้ยื่นคำขอแล้ว ศาลก็ต้องทำคำสั่งว่าอนุญาตหรือไม่อนุญาตและให้ยกคำขอเสีย หรืออนุญาตโดยมีเงื่อนไข คำสั่งของศาลนี้ในบทบัญญัติในมาตรานี้ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของศาลว่าเมื่อคู่ความมีคำขอแล้วศาลต้องทำคำสั่งและถ้าเป็นเรื่องประเด็นแห่งคดีในคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ก็ต้องทำคำพิพากษาหรือคำสั่ง คำสั่งของศาล ๑ จะสั่งเป็นหนังสือ หรือวาจาก็ได้

ในกรณีที่ทำเป็นคำสั่งนั้นจะเป็นกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ในกรณีไม่มีข้อพิพาท ซึ่งเริ่มต้นด้วยคำร้อง
2. ในคดีมีหลายประเด็น และการวินิจฉัยชี้ขาดของศาลไม่เสร็จไปทุกประเด็น ศาลต้องวินิจฉัยชี้ขาด โดยทำเป็นคำสั่ง ไม่ใช่คำพิพากษา

3. คดีที่ศาลสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ โดยมีได้วินิจฉัยในเรื่องประเด็นแห่งคดี การวินิจฉัยชี้ขาดเช่นว่านี้ ศาลต้องทำเป็นคำร้อง

กรณีที่ทำเป็นคำพิพากษา

1. ในคดีมีข้อพิพาท ซึ่งเริ่มต้นด้วยคำฟ้อง
2. คดีที่มีหลายประเด็น และทุกประเด็นได้มีการวินิจฉัยชี้ขาดเสร็จสิ้นแล้ว ต้องทำเป็นคำพิพากษา

เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างคำสั่งกับคำพิพากษา (โดย ศาสตราจารย์
ธานีร กฤษฎีเชียร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง)

1. การทำคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี ศาลต้องทำ
โดยองค์คณะผู้พิพากษา แต่การทำคำสั่งคำขอผู้พิพากษานายเดียวก็นำคำสั่งได้

2. คำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดีต้องกระทำเป็น
หนังสือตามแบบของศาล ยกเว้นคดีมโนสำเนา ศาลอาจทำคำสั่งหรือคำพิพากษาด้วยวาจา
ได้ แต่คำสั่งคำขอในระหว่างการพิจารณา ศาลจะกระทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้
ในกรณีทำคำสั่งด้วยวาจา ศาลต้องจดคำสั่งนั้นไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา

3. คำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี ศาลต้องกระทำเมื่อ
สิ้นการพิจารณา แต่คำสั่งคำขอในระหว่างพิจารณา โดยหลักการไม่ต้องดำเนินไปเช่นนั้น
และอาจมีขึ้นทุกกระยะในระหว่างกระบวนการพิจารณา

4. คำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี โดยหลักการศาลต้อง
อ่านในศาลโดยเปิดเผย และแม้ในกรณีที่เป็นการพิจารณาโดยไม่เปิดเผยต้องมีการ
โฆษณาคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ แต่คำสั่งคำขอในระหว่างพิจารณาศาลอาจสั่งใน
คำขอนั้นได้ โดยไม่ต้องอ่าน และโฆษณาไม่ได้

5. ผลของคำพิพากษา หรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี คือคู่ความ
เดียวกันจะรื้อรียงฟ้องกันอีกในประเด็นที่วินิจฉัยนั้นไม่ได้ แต่ถ้าเป็นคำสั่งในระหว่าง
พิจารณามีได้มีข้อห้ามเช่นนั้น

6. คำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี เป็นการกระทำของ
ศาลต่อตัวความ แต่คำสั่งคำขอในระหว่างพิจารณานอกจากกระทำต่อตัวความแล้วยัง
กระทำต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เช่น ผู้มีสิทธิกระทำแทนตัวความ
พยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

7. คำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยหลักการคู่ความย่อมอุทธรณ์
ฎีกาได้ทันที แต่คำสั่งคำขอในระหว่างพิจารณาโดยหลักการ คู่ความจะอุทธรณ์ฎีกาทันที
ไม่ได้

8. คำพิพากษา หรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี เมื่อได้อ่านแล้ว
ศาลนั้นเองหาอาจกลับหรือแก้คำวินิจฉัยในคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิมได้ไม่ เว้นแต่เป็น
กรณีทำคำสั่งเพิ่มเติม แก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย แต่คำสั่งคำขอในระหว่าง

พิจารณา เมื่อศาลได้ทำคำสั่งแล้วเห็นว่าผิดระเบียบศาลนั่นเอง อาจทำคำสั่งใหม่เพิกถอนคำสั่งเดิมนั้นเสียตามมาตรา 27 ได้

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 132 บัญญัติว่า "ให้ศาลมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความได้ โดยไม่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นเรื่องนี้ และให้กำหนดเงื่อนไขในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมตามที่เห็นสมควร

(1) เมื่อโจทก์ทั้งฟ้อง ถอนฟ้อง หรือไม่มาศาลในวันนัดพิจารณา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 174 มาตรา 175 และมาตรา 193 ทวิ

(2) เมื่อโจทก์ไม่หาประกันมาให้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 253 และมาตรา 288 หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายขาดนัด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 198 มาตรา 200 และมาตรา 201

(3) ถ้าความมรณะของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ยังให้คดีนั้นไม่มีประโยชน์ต่อไป หรือถ้าไม่มีผู้ใดเข้ามาแทนที่คู่ความฝ่ายที่มรณะ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 42

(4) เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้พิจารณาคดีรวมกัน หรือให้แยกกัน ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่ง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 28 และมาตรา 29

เมื่อคดีมีเหตุดังที่ได้บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (1) ถึง (4) ศาลย่อมมีอำนาจทำคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความได้ แต่ศาลจะตัดสินใจยกฟ้องหาได้ไม่และเมื่อศาลจำหน่ายคดีแล้ว ศาลต้องกำหนดเงื่อนไขเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมตามที่เห็นสมควรด้วย

เหตุที่ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความมีดังนี้

(1) เมื่อโจทก์ทั้งฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 174 ได้บัญญัติเหตุทั้งฟ้องไว้สองกรณี คือ

ก. ภายหลังโจทก์ได้เสนอคำฟ้องต่อศาลแล้ว โจทก์ต้องร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ส่งหมายเรียกพร้อมสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลย หากโจทก์ไม่ปฏิบัติตามดังกล่าว และไม่แจ้งเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นนั้นภายใน 7 วัน นับแต่วันเสนอคำฟ้อง ถือว่าโจทก์ทั้งฟ้อง

ข. โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดไว้เพื่อการนั้นโดยได้ส่งคำสั่งให้แก่โจทก์โดยชอบแล้ว ถือว่าโจทก์ทั้งฟ้อง

(2) เมื่อโจทก์ถอนฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 175 กล่าวไว้ว่า เมื่อโจทก์ได้ยื่นคำบอกกล่าวเป็นหนังสือต่อศาลขอถอนฟ้องก่อนจำเลยยื่น

คำให้การ หรือโจทก์ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นเพื่ออนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องได้ภายหลังจำเลยยื่นคำให้การแล้ว และศาลได้อนุญาต

(3) คติมโนสาเร่ เมื่อศาลกำหนดวันนัดพิจารณา และศาลสั่งให้โจทก์มาศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย โจทก์ทราบคำสั่งให้มาศาลแล้ว ไม่มาศาลในวันนัดพิจารณาโดยมิได้ร้องขอเลื่อนคดี หรือแจ้งเหตุขัดข้องที่ไม่มาศาล ให้ถือว่าโจทก์ไม่ประสงค์จะดำเนินคดีต่อไปให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 193 ทวิ)

(4) เมื่อโจทก์หรือผู้ร้องขอไม่วางเงินประกันในศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 253 และมาตรา 288 กล่าวคือ

ก. ถ้าโจทก์ไม่ใช่ผู้อยู่ในอำนาจศาล หรือถ้ามีเหตุแน่นแฟ้นอันเป็นที่เชื่อได้ว่า เมื่อโจทก์แพ้คดีแล้วจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายทั้งหลาย ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนวันสืบพยาน จำเลยอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งให้โจทก์วางเงินประกันค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย เมื่อศาลมีคำสั่งให้โจทก์วางเงินประกันค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย ถ้าโจทก์มิได้ปฏิบัติตามอย่างหนึ่งอย่างใดตามคำสั่งศาลเช่นว่านั้น ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ข. กรณีที่มีการบังคับคดี ถ้าบุคคลใดกล่าวอ้างว่าจำเลย หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนวันชี้สองสถานหรือก่อนวันสืบพยาน หากมีพยานหลักฐานเบื้องต้นแสดงว่าคำร้องขอ นั้นให้ผู้กล่าวอ้างวางเงินต่อศาลภายในระยะเวลาแทนแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ถ้าผู้กล่าวอ้างไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

(5) เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดนัด หรือทั้งสองฝ่ายขาดนัด จึงมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198, 200 และ 201 คือกรณีที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ และโจทก์มิได้ร้องขอให้ศาลสั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การภายใน 15 วัน หรือกรณีคู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดพิจารณา หรือเมื่อโจทก์ขาดนัดพิจารณาและจำเลยมิได้แจ้งต่อศาลในวันหรือก่อนวันสืบพยานว่าตนตั้งใจจะให้ดำเนินการพิจารณาคดีนั้นต่อไป

(6) เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมรณะยังให้คดีนั้นไม่มีประโยชน์ต่อไป

1. เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมรณะ และทายาทของผู้มรณะ หรือผู้จัดการทรัพย์สินมรดกของผู้มรณะ หรือผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้มรณะ หรือคู่ความฝ่ายที่มีชีวิตอยู่ มิได้ยื่นคำขอโดยดำเนินคดีร้องเข้ามาเป็นคู่ความแทนที่ผู้มรณะหรือร้องขอให้ศาลเรียกบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นคู่ความแทนที่ผู้มรณะภายใน 1 ปีนับแต่คู่ความมรณะ ศาลชอบที่จะจำหน่ายคดีออกเสียจากสารบบความ

2. คดีนั้นไม่มีประโยชน์ต่อไป มีดังนี้

1. คดีฟ้องหย่า เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมรณะ คดีฟ้องหย่าย่อมระงับไป

2. คดีที่ร้องขอแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้จัดการมรดก

นอกจากนี้คดีที่เป็นสิทธิเฉพาะย่อมระงับไปเมื่อผู้นั้นมรณะ เช่น สัญญาเช่า ย่อมระงับเมื่อผู้เช่าทรัพย์สินตาย, สิทธิอาศัยหรือสิทธิเก็บกิน เมื่อผู้อาศัยหรือผู้ทรงสิทธิเก็บกินตาย เป็นต้น

(7) กรณีที่ศาลได้มีคำสั่งโดยเห็นสมควร หรือคู่ความร้องขอให้โอนคดีเพื่อพิจารณาคดีรวมกันในศาลเดียวกัน หรือในศาลชั้นต้นเดียวกันสองศาลต่างกันหรือให้โอนคดีเพื่อพิจารณาคดีแยกกัน

นอกจากที่ได้กล่าวมาเป็นจำนวน 6 ข้อ เกี่ยวกับเหตุที่ศาลจะจำหน่ายคดีได้แล้ว ท่านศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร ท่านได้กล่าวถึงเหตุแห่งการจำหน่ายคดีไว้ อีก 3 ประการคือ

ก. ในคดีไม่มีข้อพิพาท เมื่อผู้ร้องไม่เสียค่าธรรมเนียมให้ครบถ้วนตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1161/2480)

ข. เมื่อคดีไม่มีประโยชน์อย่างใดที่จะพิจารณาต่อไป เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 39/2496 ร้องขอเป็นผู้พิทักษ์ผู้เสมือนไร้ความสามารถ เมื่อคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา ปรากฏว่าผู้เสมือนไร้ความสามารถถึงแก่กรรมลง ก็ย่อมไม่มีประโยชน์อย่างใดที่จะพิจารณากันต่อไปว่า ผู้ร้องสมควรจะเป็นผู้พิทักษ์หรือไม่ เพราะทรัพย์สินมรดกของผู้ตายย่อมตกทอดไปยังทายาท โดยอำนาจแห่งกฎหมายแล้วศาลฎีกาจึงต้องสั่งจำหน่ายคดีชั้นฎีกาเสีย

ค. เมื่อมีกฎหมายอื่นที่ออกใช้บังคับระหว่างการพิจารณابัญญัติให้ศาลจำหน่ายคดี

เมื่อศาลสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความแล้ว ทำให้คดีนั้นไม่อยู่ในศาลที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ได้ต่อไปอีก แต่การจำหน่ายคดีในศาลสูงนั้นมีผลให้คดีนั้นไม่มีอยู่ในศาลสูงที่สั่งนั้น คำพิพากษาของศาลล่างยังมีผลอยู่ เว้นแต่สภาพแห่งคดีมีผลเป็นการระงับคดีไปด้วย (คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 โดย ศาสตราจารย์ธานีินทร์ กรัยวิเชียร)

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 133 บัญญัติว่า “เมื่อศาลมิได้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 132 ให้ศาลชี้ขาดคดีนั้น โดยทำเป็นคำพิพากษา หรือคำสั่งในวันที่ยื่นการพิจารณา แต่เพื่อการที่จะพิเคราะห์คดีต่อไป ศาลจะเลื่อนการพิพากษาหรือการทำคำสั่งต่อไปในวันหลังก็ได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม”

จากที่ได้กล่าวไว้ในมาตรา 132 แล้วถึงเหตุแห่งการจำหน่ายคดีนี้ ถ้าศาลมิได้สั่งจำหน่ายคดีตามมาตรา 133 นี้ บัญญัติให้ศาลต้องชี้ขาดตัดสินคดี แต่ถ้ามการพิจารณาได้สิ้นสุดลงแล้ว ศาลยังไม่อาจพิพากษาหรือทำคำสั่งในวันเดียวกันนั้นได้ เพราะต้องพิเคราะห์คดีต่อไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลก็อาจเลื่อนการพิพากษาหรือการทำคำสั่งในวันหลังได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมทั้งแจ้งวันนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความทราบ

4. ห้ามมิให้ศาลที่รับฟ้องไว้ปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดี

เนื่องจากศาลมีหน้าที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี โดยทำเป็นคำพิพากษา หรือคำสั่งตามที่ได้กล่าวมาแล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ยังได้บัญญัติบังคับไว้อีกชั้นหนึ่งว่า เมื่อการพิจารณาสิ้นสุดลงแล้ว ศาลจะปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีโดยอ้างว่าไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดี หรือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับนั้นเคลือบคลุม หรือไม่บริบูรณ์นั้นไม่ได้ ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 134 ว่า “ไม่ว่ากรณีใด ๆ ห้ามมิให้ศาลที่รับฟ้องคดีไว้ ปฏิเสธไม่ยอมพิพากษา หรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีโดยอ้างว่าไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับคดี หรือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับนั้นเคลือบคลุมหรือไม่บริบูรณ์”

จากข้อความในมาตรา 134 นี้ จะเห็นว่าคดีนั้นศาลจะต้องรับฟ้องไว้แล้ว เมื่อศาลทำการพิจารณาเสร็จสิ้นก็เป็นหน้าที่ศาลที่จะทำการพิพากษาหรือทำคำสั่ง แม้จะปรากฏว่าคดีนั้นไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดี หรือบทบัญญัติแห่ง

กฎหมายที่จะใช้บังคับนั้นไม่บริบูรณ์ อันเป็นกรณีช่องว่างแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับนั้น เคลือบคลุมอันเป็นกรณีต้องตีตามกฎหมาย อีกประการหนึ่ง กรณีทั้งสองประการดังกล่าว ศาลจะปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดี โดยอ้างเหตุเช่นว่านั้นหาได้ไม่ ทั้งนี้ เพราะว่าถ้าเป็นกรณีแรกศาลอาจใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 บังคับ คดี และถ้าเป็นคดีหลัง ศาลย่อมตีความกฎหมายเพื่อใช้บังคับแก่คดีได้

5. การวางเงิน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้บัญญัติหลักในการวางเงินต่อศาลไว้ในมาตรา 135 และมาตรา 136 เป็นเรื่องที่ยกก่อนศาลมีคำพิพากษา หรือมีคำสั่งจำเลยต้องการให้มีการเลิกคดี หรือระงับข้อโต้แย้ง ซึ่งถ้าจำเลยได้นำเงินมาวางแล้ว อาจทำให้จำเลยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย และผลของการนำเงินมาวางนี้ทำนองเดียวกับการถอนฟ้อง หรือประนีประนอมยอมความ แต่อาจรวดเร็วกว่า และประหยัดค่าใช้จ่ายได้ดีกว่า

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 135 บัญญัติว่า "ในคดีที่เรียกร่องให้ชำระหนี้เป็นเงิน หรือมีการเรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นเงินรวมอยู่ด้วยไม่ว่ากรณีใดๆ ก่อนมีคำพิพากษา จำเลยจะนำเงินมาวางศาลเต็มตามจำนวนที่เรียกร้อง หรือแต่บางส่วน หรือตามจำนวนเท่าที่ตนคิดว่าพอแก่จำนวนที่โจทก์มีสิทธิเรียกร้องก็ได้ ทั้งนี้โดยยอมรับผิดหรือไม่ยอมรับผิดก็ได้"

มาตรา 136 บัญญัติว่า "ในกรณีที่จำเลยวางเงินต่อศาล โดยยอมรับผิด ถ้าโจทก์พอใจยอมรับเงินที่จำเลยวางโดยไม่ตั้งใจเรียกร้องมากกว่านั้น และคดีไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปอีก ให้ศาลพิพากษาคดีไปตามนั้น คำพิพากษานั้นเป็นที่สุด แต่ถ้าโจทก์ไม่พอใจในจำนวนเงินที่จำเลยวาง และยังคงตั้งใจจะดำเนินคดีจำเลยมีสิทธิถอนเงินที่วางนั้นได้ โดยให้ถือเสมือนหนึ่งมิได้มีการวางเงิน หรือจำเลยจะยอมให้โจทก์รับเงินนั้นไปก็ได้ ในกรณีหลังนี้โจทก์จะรับเงินไปหรือไม่ก็ตาม จำเลยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่วาง แม้ว่าจำเลยมีความรับผิดตามกฎหมายจะต้องเสีย ทั้งนี้นับแต่วันที่จำเลยยอมให้โจทก์รับเงินไป

ในกรณีที่จำเลยวางเงินต่อศาลโดยไม่ยอมรับผิด จำเลยจะรับเงินนั้นคืนไปก่อนที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ต้องรับผิดไม่ได้ การวางเงินเช่นว่านี้ ไม่เป็นเหตุระงับการเสียดอกเบี้ย หากจำเลยมีความรับผิดตามกฎหมายจะต้องเสีย"

---

¹ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาสตราจารย์, อ้างแล้ว.

จากข้อความในมาตรา 135 และมาตรา 136 นี้แยกออกพิจารณาได้ 3 ประการ
คือ

1. สิทธิของจำเลยในการวางเงินต่อศาลในระหว่างพิจารณา
2. กรณีที่จำเลยวางเงินต่อศาลโดยยอมรับผิด
3. กรณีที่จำเลยวางเงินต่อศาลโดยไม่ยอมรับผิด

1. สิทธิของจำเลยในการวางเงินต่อศาลในระหว่างพิจารณา

สิทธิในการวางเงินต่อศาลของจำเลยตามมาตรานี้ จะทำก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาจะไปวางในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาไม่ได้ โดยจะวางบางส่วน หรือทั้งหมด เพื่อปลดเปลื้องความรับผิดเรื่องดอกเบี้ย นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 544/2497 การนำเงินมาวางศาลซึ่งจะทำให้จำเลยไม่ต้องรับผิดเสียดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่วาง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 135 นั้น ย่อมต้องหมายความว่านำมาวางก่อนที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เพราะการที่จะบังคับให้จำเลยรับผิดในเรื่องดอกเบี้ยเพียงไรหรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่จะต้องกล่าวไว้ในคำพิพากษา อนึ่งถ้าหากจะพิจารณามาตรา 136 ต่อไป ก็จะได้เห็นว่าถ้าโจทก์ยอมรับเงินที่จำเลยวางต่อศาลเป็นการพอใจ ตามที่เรียกร้องแล้ว ศาลก็ต้องพิพากษาคดีไปตามนั้น และคำพิพากษานั้นย่อมเป็นที่สุดซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำเงินมาวางศาลตามมาตรา 135 ไม่ใช่เรื่องที่จะกระทำได้ในชั้นอุทธรณ์ หรือฎีกาคดีนี้ จำเลยวางเงินต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อให้หยุดการบังคับคดีไว้ตามนัยแห่งมาตรา 295 หาใช่เป็นการนำเงินมาวางศาลตามมาตรา 135 ไม่ และคำพิพากษาฎีกาที่ 1062/ 2513 ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระเงินต้นแก่โจทก์กับให้เสียดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้องจนถึงวันที่นำเงินมาวางศาลดังนี้ กรณีไม่ต้องด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 135, 136 จำเลยจึงต้องรับผิดชำระเงินต้นและดอกเบี้ยตามคำพิพากษาของศาล เมื่อจำเลยยังอุทธรณ์ต่อมามาก แม้จะไม่มีคำร้องขอทุเลาการบังคับแต่การที่จำเลยได้วางเงินนั้นมีผลให้โจทก์จะขอให้บังคับคดีระหว่างนั้นไม่ได้ เงินที่จำเลยวางไว้้นเมื่อจำเลยยังอุทธรณ์ฎีกาต่อมา โดยอ้างว่าจำเลยควรชนะคดีซึ่งเป็นการโต้แย้งว่าจำเลยไม่ควรรับผิดใช้เงินให้ตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น โจทก์ยอมจะรับเงินนั้นไปยังไม่ได้ ครั้นเมื่อศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นยอมจะถือว่าจำเลย

ได้ชำระเงินให้โจทก์ตามคำพิพากษา ซึ่งถึงที่สุดแล้วหาได้ไม่ โจทก์จึงมีสิทธิจะได้รับ ดอกเบี้ยในระหว่างอุทธรณ์ฎีกา คิดจนถึงวันที่โจทก์ได้ชำระหนี้โดยแท้จริงด้วย

2. กรณีที่จำเลยวางเงินต่อศาลโดยยอมรับผิด

หมายความว่าจำเลยวางเงินต่อศาลโดยยอมรับผิด โดยไม่มีประเด็นต่อสู้ โต้ ๑ ทั้งสิ้นเมื่อจำเลยวางเงินโดยไม่มีประเด็นต่อสู้อย่างไร ก็เท่ากับประสงฆ์ให้โจทก์รับ เงินไปนั่นเอง ส่วนจำนวนเงินที่วางนั้นจำเลยจะวางเต็มจำนวนตามที่โจทก์เรียกร้อง หรือ แต่บางส่วน แล้วแต่จำเลยจะเห็นสมควร และเมื่อโจทก์พอใจรับเงินที่จำเลยวางโดยไม่ติด ใจ เรียกร้องมากกว่านั้นและไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปอีก ศาลต้องพิพากษาคดี ไปตามนั้น โดยจำเลยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย แต่ถ้าเงินที่จำเลยนำมาวางไม่เต็มตามที่ฟ้อง แม้จำเลยยอมรับผิด ถ้าโจทก์ไม่พอใจในจำนวนเงินที่จำเลยวาง และจำเลยยอมให้โจทก์ รับไป กรณีไม่ว่าโจทก์จะรับไปหรือไม่ จำเลยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่วางไว้ นับแต่วันที่จำเลยยอมให้โจทก์รับไปแล้ว โจทก์ยอมรับไปได้ หากโจทก์ไม่รับหรือรับเข้าไป ก็ไม่ใช่ความผิดของจำเลย

3. กรณีที่จำเลยวางเงินต่อศาลโดยไม่ยอมรับผิด

หมายความว่าจำเลยวางเงินต่อศาลโดยไม่ยอมรับผิด โจทก์ยอมรับเงินนั้น ไม่ได้และไม่เป็นประโยชน์แก่โจทก์แต่อย่างใด จำเลยจึงต้องเสียดอกเบี้ยตามปกติ และ จำเลยจะถอนเงินคืนไปก่อนที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ต้องรับผิดไม่ได้ แต่ถ้ามี คำพิพากษาว่าจำเลยต้องรับผิด แต่ความรับผิดมีน้อยกว่าเงินที่จำเลยวางจำนวนที่เกิน กว่าความรับผิดนั้นจำเลยยอมรับคืนไปได้ เพราะศาลไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะรักษา เงินนั้นไว้ต่อไป

6. คดีที่เรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นอย่างอื่นนอกจากให้ชำระเงิน

ในการชำระหนี้ที่วัตถุในการชำระหนี้ อาจเป็นการกระทำ งดเว้นกระทำหรือส่ง มอบทรัพย์สินก็ได้ การส่งมอบทรัพย์สินนั้นอาจเป็นเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นก็ได้ กรณี เป็นเงิน การชำระหนี้เป็นเงินนั้นได้ไว้ในบทที่สามแล้ว ส่วนการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน อย่างอื่นนอกจากเงินประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 137 ความว่า "ในคดีเรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นอย่างอื่นนอกจากให้ชำระเงิน จำเลยชอบที่จะทำการ ชำระหนี้หนี้ได้โดยแจ้งให้ศาลทราบในคำให้การ หรือแถลงโดยหนังสือเป็นส่วนหนึ่ง ต่างหากได้

ถ้าโจทก์ยอมรับการชำระหนี้นั้นเป็นการพอใจเต็มตามที่เรียกร้องแล้ว ให้ศาลพิพากษาคดีไปตามนั้น และคำพิพากษานั้นให้เป็นที่สุด

ถ้าโจทก์ไม่พอใจในการชำระหนี้เช่นว่านั้น โจทก์ชอบที่จะดำเนินคดีนั้นต่อไปได้

การเรียกร้องให้ชำระหนี้ตามมาตรานี้จะต้องเป็นการเรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นอย่างอื่นนอกจากเงิน หรือการเรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นเงินรวมอยู่ด้วย ซึ่งเป็นเรื่องในมาตรา 135 และมาตรา 136

ในคดีที่เรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นอย่างอื่นนอกจากหนี้เงิน ถ้าจำเลยต้องการชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นไปเพื่อระงับคดีเสียจำเลยต้องแจ้งต่อศาล จะชำระโดยวางต่อศาลอย่างไรเงินไม่ได้ และจะต้องกระทำก่อนศาลมีคำพิพากษา เมื่อจำเลยแจ้งต่อศาลและโจทก์พอใจยอมรับชำระหนี้นั้น ศาลต้องพิพากษาไปตามนั้น คำพิพากษานั้นยอมเป็นที่สุด แต่ถ้าโจทก์ไม่พอใจในการชำระหนี้นั้น โจทก์ชอบที่จะดำเนินคดีนั้นต่อไปได้

7. การทำประนีประนอมยอมความ

การดำเนินคดีแพ่งนั้น หากคู่ความต้องการที่จะเลิกคดีกันก็ยอมมีสิทธิที่จะตกลงกันเพื่อเลิกคดีได้เสมอ ในระหว่างการดำเนินคดี ศาลอาจจะใช้วิธีรอมชอมโดยไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความในประเด็นแห่งคดีดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติต่าง ๆ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้บัญญัติในทำนองสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการประนีประนอมยอมความกัน กล่าวคือ นอกจากบทบัญญัติในมาตรา 138 ที่บัญญัติรับรองการประนีประนอมแล้วยังมีบทบัญญัติมาตรา 19 ให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง ถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเองอาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความและบทบัญญัติแห่งมาตรา 20 ยังได้บัญญัติให้ศาลมีอำนาจที่จะพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้นไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินการแล้วเพียงใด ยิ่งกว่านั้นในกรณีที่คู่ความประสงค์จะประนีประนอมยอมความกันแล้ว ศาลไม่มีอำนาจที่จะระงับได้เลย ดังเช่นในมาตรา 175 วรรค 2 (2) ถ้าหากโจทก์ประนีประนอมยอมความกับจำเลยและขอถอนคำฟ้อง ศาลต้องอนุญาตเสมอ และในมาตรา 138 นี้เอง ถ้าคู่ความขอให้ศาลทำคำพิพากษาตามสัญญายอม ศาลจักต้องทำให้เสมอนอกจากว่า

โจทก์จะได้ขอถอนฟ้องไปแล้ว หรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นฝ่าฝืนต่อกฎหมาย
เท่านั้น ศาลจึงจะปฏิเสธไม่ทำคำพิพากษาตามยอมให้ได้

การประนีประนอมยอมความมีอยู่ 2 อย่าง คือ

1. การทำประนีประนอมยอมความนอกศาล
2. การทำประนีประนอมยอมความในศาล

การทำประนีประนอมยอมความนอกศาล คือการตกลงหรือประนีประนอม
ยอมความกันเพื่อระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่ง ทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอม
สละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน
(ป.พ.พ. มาตรา 852) และการตกลงหรือประนีประนอมยอมความ นอกจากผลแห่งการนี้
จะทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน แต่ถ้าคู่กรณีฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่งฝ่าฝืนข้อสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังคงต้องฟ้องร้องขอให้ศาลบังคับ

การทำประนีประนอมยอมความในศาล คือการตกลงหรือประนีประนอมยอม
ความกันเพื่อระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่ง และศาลจะต้องพิพากษาคดีไปตามยอม เมื่อ
ศาลมีคำพิพากษาเช่นนี้แล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายหนึ่งผิดสัญญายอม อีกฝ่ายยอมขอให้ศาล
บังคับคดีได้เพราะถือว่าคดีถึงที่สุดแล้วโดยคำพิพากษาของศาลคู่ความจะฟ้องใหม่อีก
ไม่ได้ เป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148
นอกจากนี้การตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในศาล คู่ความจะอุทธรณ์ฎีกาหาได้ไม่
เว้นแต่กรณีตามข้อยกเว้นแห่งมาตรา 138

ในคดีที่คู่ความประนีประนอมยอมความในศาล ในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการ
ถอนฟ้องนั้น คู่ความต้องทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการทำ
สัญญาประนีประนอมยอมความ ดังนี้-

1. คู่ความจะต้องตกลงหรือทำสัญญาประนีประนอมในประเด็นแห่งคดี
2. การทำประนีประนอมยอมความต้องเป็นไปตามหลักแห่งการแสดงเจตนา
และความสมบูรณ์แห่งนิติกรรมตามกฎหมาย
3. การทำประนีประนอมยอมความในศาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระงับข้อ
พิพาทอันใดอันหนึ่ง

---

¹ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาสตราจารย์, อ้างแล้ว.

1. คู่ความจะต้องตกลงหรือทำสัญญาประนีประนอมในประเด็นแห่งคดี

ในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อคู่ความทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ผู้พิพากษาหาจำต้องลงลายมือชื่อทำสัญญาแน่นอนอย่างใดไม่ นัยคำสั่งศาลฎีกาที่ 225/2510 สัญญาประนีประนอมยอมความคู่ความมิได้มาทำต่อหน้าศาลฎีกา แต่ศาลฎีกาก็ได้ยื่นไปให้ศาลชั้นต้นสอบคู่ความว่าคู่ความได้ลงลายมือชื่อไว้ในสัญญาจริง ศาลฎีกาจึงพิพากษาไปตามยอม ไม่มีเหตุที่ผู้พิพากษาจะต้องลงลายมือชื่อทำสัญญาอย่างใดอีก

เมื่อสัญญาประนีประนอมยอมความได้ทำเป็นหนังสือแล้วคู่ความ หรือศาล จะต้องเอาข้อที่ไม่มีในสัญญาขึ้นบังคับหาได้ไม่ นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 951/2491 คู่ความทำสัญญายอมความเลิกคดีกัน และศาลได้พิพากษาให้คดีเสร็จเด็ดขาดไปตามยอมนั้นแล้ว ศาลจะกลับมาถือข้อเท็จจริงในฟ้องหรือในคำให้การมาอ้างว่าเป็นความจริงอย่างนั้นในชั้นบังคับคดีตามยอมนั้นไม่ได้ จะต้องดูข้อความที่ปรากฏในสัญญายอมว่า คู่ความตกลงกันโดยมีเจตนาแท้จริงอย่างไรเท่านั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 286/2505 คดีที่ศาลทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลและได้มีคำพิพากษาตามยอมแล้วนั้น ภายหลังจำเลยผิดนัดตามสัญญาประนีประนอม จำเลยจะเถียงว่าในขณะที่ทำสัญญาประนีประนอมกัน โจทก์ได้ตกลงด้วยวาจาว่าถ้าผิดนัด 2-3 วันจะไม่เอาผิด แต่ศาลไม่ได้บันทึกลงในสัญญาประนีประนอมไว้ ดังนี้ แม้ศาลจะทำบันทึกขึ้นภายหลังว่าเป็นความจริงอย่างที่จำเลยเถียงก็ตามก็ต้องบังคับตามสัญญายอมความที่ทำกันไว้ จะถือว่าโจทก์ยอมผ่อนเวลาชำระเงินให้ซึ่งเป็นการนอกเหนือสัญญาประนีประนอมไม่ได้

2. การทำประนีประนอมยอมความต้องเป็นไปตามหลักแห่งการแสดงเจตนาและความสมบูรณ์แห่งนิติกรรมตามกฎหมาย

หมายความว่า สัญญาประนีประนอมยอมความต้องได้กระทำโดยมีการแสดงเจตนาถูกต้องตกลงยินยอมพร้อมกันระหว่างคู่ความทุกฝ่ายจึงจะใช้เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความโดยสมบูรณ์ได้ นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1929/2492 การตกลงประนีประนอมยอมความจะสมบูรณ์ได้ก็ต้องตกลงยินยอมพร้อมกันทุกฝ่าย ปรากฏว่าในคดีนั้นชั้นแรกที่ตกลงกัน ศาลจกรายงานกระบวนการพิจารณาไว้คงมีแต่โจทก์กับจำเลยที่ 1 และ 2 เท่านั้นตกลงด้วย ส่วนจำเลยที่ 3 ผู้รับโอนอีกฝ่ายหนึ่งยังมิได้ทำความตกลง

ข้อตกลงระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1, 2 ก่อนจำเลยที่ 3 มาร่วมตกลงด้วยจึงยังใช้เป็นสัญญา ประนีประนอมยอมความโดยสมบูรณ์ไม่ได้ คงมีผลแต่เพียงแสดงข้อตกลงไว้รอทำสัญญา ประนีประนอมยอมความกันต่อ เมื่อจำเลยที่ 3 ยอมตกลงด้วย แต่เมื่อจำเลยที่ 1, 2 ได้ ขอดอนความตกลงก่อนจำเลยที่ 3 จะยินยอมตกลงด้วยแล้ว ข้อตกลงที่จดไว้เดิมนั้นจึงใช้เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความโดยสมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 907/2503 คดีที่ศาลพิพากษาคตามสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลนั้น ถ้าจำเลยกล่าวอ้างว่าสัญญายอมเกิดจากกลฉ้อฉล จำเลยก็ต้องอุทธรณ์คำพิพากษานั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 จำเลยจะมาร้องขอให้ศาลจัดการบังคับคดีโดยอ้างว่าสัญญายอมความเกิดจากกลฉ้อฉลขอให้ศาลไต่สวนหาได้ไม่

นอกจากนี้สัญญาประนีประนอมยอมความต้องมีวัตถุประสงค์ต้องห้ามขัดแจ้งโดยกฎหมาย หรือละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน นัยคำพิพากษาฎีกา 223/2506, 54/2494 และ 306/2508

3. การทำประนีประนอมยอมความในศาล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่ง

หมายความว่า สัญญาประนีประนอมยอมความต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่ง ซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน ถ้ามิใช่ต่างผ่อนผันให้แก่กันก็หาใช่เป็นการประนีประนอมยอมความไม่ แต่อาจเป็นการยอมรับตามที่อีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้อง หรือเป็นการสละข้อต่อสู้ นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 221/2511 และ 984/2513

ข้อสังเกต

1. การประนีประนอมยอมความต้องไม่กระทำต่อทรัพย์สิน หรือสิทธิที่คู่ความไม่อาจจำหน่ายได้โดยลำพัง หรือบังคับแก่บุคคลภายนอกซึ่งไม่ใช่คู่ความ นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 956/2492

2. การประนีประนอมยอมความที่กระทำต่อทรัพย์สิน หรือสิทธิที่คู่ความไม่อาจจำหน่ายได้โดยลำพัง บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายอาจฟ้องขอให้ศาลแสดงว่าคำพิพากษาคตามยอมไม่อาจบังคับให้กระทบกระเทือนถึงทรัพย์สินหรือสิทธิของบุคคล

เช่นว่านั้นหรือคู่ความในคดีนั้นอาจขอให้ศาลสั่งในภายหลังว่าไม่ผูกพันทรัพย์สินหรือสิทธิ
ของบุคคลภายนอก นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 256/2504, 1407/2494

3. การประนีประนอมยอมความอาจเป็นประโยชน์แก่บุคคลภายนอกได้
แต่สิทธิของบุคคลภายนอกจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติไปโดยชอบด้วยกฎหมาย
คำพิพากษาฎีกาที่ 1066/2495

เมื่อคู่ความตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันแล้ว ให้ศาลจกรายงาน
พิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษา
ไปตามนั้น เมื่อศาลได้พิพากษาแล้วคู่ความจะอุทธรณ์ต่อไปไม่ได้ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้

(1) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล เช่น คำพิพากษา
ฎีกาที่ 907/2503 คดีที่ศาลพิพากษาคตามสัญญาประนีประนอมยอมความกันในศาลนั้น
ถ้าจำเลยกล่าวอ้างว่าสัญญายอมความเกิดจากกลฉ้อฉล จำเลยก็ต้องอุทธรณ์คำพิพากษา
นั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 จำเลยจะมาร้องขอให้
การบังคับคดีโดยอ้างว่า สัญญายอมความเกิดจากกลฉ้อฉล ขอให้ศาลไต่สวนหาได้ไม่

(2) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 54/2494
ทำสัญญาประนีประนอมยอมความว่าจะไปจดทะเบียนสมรสกันที่อำเภอหนึ่งไม่เป็นการผิด
กฎหมายและไม่เป็นโมฆะ เพราะคู่กรณีอาจไปจดทะเบียนสมรสได้ตามที่ยอมความกัน

(3) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการ
ประนีประนอมยอมความ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1731/2513 ประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง มาตรา 143 ให้อำนาจศาลที่จะเพิ่มแก้ไขเฉพาะคำพิพากษาเท่านั้น
สัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งศาลได้พิพากษาคตามยอมไม่ใช่ส่วนหนึ่งของ
คำพิพากษา คู่ความผู้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความจะขอให้ศาลมีคำสั่งเพิ่มเติม
แก้ไขข้อผิดพลาดลงในสัญญาประนีประนอมยอมความหาได้ไม่ แต่เป็นเรื่องที่คู่ความนั้น
จะร้องขอให้บังคับคดีโดยแปลว่าสัญญายอมความในส่วนนั้นมุ่งหมายถึงอะไรด้วย
แล้วบังคับคดีไปตามนั้น

คำถามและคำตอบ

คำถาม โจทก์จำเลยต่างอ้างกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาท และก่อนศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษา คู่ความได้ตกลงไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาของศาลว่าได้ตกลงกันได้แล้ว โดยตกลงแบ่งที่ดินคนละครึ่ง จำเลยได้ด้านทิศเหนือ โจทก์ได้ด้านทิศใต้ โจทก์จำเลยตกลงไปแบ่งกันเอง และจะตกลงให้ศาลทราบ ต่อมาโจทก์ยื่นคำร้องอ้างว่าข้อตกลงนั้นทำให้โจทก์เสียเปรียบ เพราะได้ที่ดินที่เป็นป่า ขอให้เรียกจำเลยมาตกลงกันใหม่ จำเลยคัดค้านว่าข้อตกลงเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ และขอให้ศาลพิพากษาไปตามข้อตกลงดังนี้ ท่านเห็นว่าศาลจะพิพากษาตามข้อตกลงของคู่ความนั้นได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

คำตอบ หลักกฎหมาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138

วินิจฉัย ข้อตกลงในการแบ่งที่ดินคนละครึ่งของคู่ความนั้นถือได้ว่าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความในประเด็นแห่งคดีโดยตรง และมีได้มีการถอนคำฟ้อง ดังนั้นจึงชอบศาลจะต้องพิพากษาไปตามข้อตกลงอันเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวตามคำขอของจำเลย โดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1111/2517)

บทที่ 2

การปฏิบัติของศาลในการทำคำพิพากษาและคำสั่ง

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 140 บัญญัติว่า “การทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ดำเนินการตามข้อบังคับต่อไปนี้

(1) ศาลจะต้องประกอบครบถ้วนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยเขตอำนาจศาล และอำนาจผู้พิพากษา

(2) ภายใต้บังคับบทบัญญัติ มาตรา 13 ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องทำโดยผู้พิพากษาหลายคน คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะต้องบังคับตามความเห็นของฝ่ายข้างมากจำนวนผู้พิพากษาฝ่ายข้างมากนั้น ในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ต้องไม่น้อยกว่าสองคน และในศาลฎีกาไม่น้อยกว่าสามคน ในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ถ้าผู้พิพากษาคนใดมีความเห็นแย้งก็ให้ผู้พิพากษาคณะนั้นเขียนใจความแห่งความเห็นแย้งของตนลงไว้ในส่วนวน และจะแสดงเหตุผลแห่งข้อแย้งไว้ด้วยก็ได้

ในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลฎีกาแล้วแต่กรณี เห็นสมควรจะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใดในคดีเรื่องใด โดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้ หรือถ้ามีกฎหมายกำหนดให้วินิจฉัยปัญหาใด หรือคดีเรื่องใด โดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่*

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 13 ที่ประชุมใหญ่นั้น สำหรับศาลอุทธรณ์ให้ประกอบด้วยอย่างน้อยผู้พิพากษาหัวหน้าคณะไม่น้อยกว่า 10 คน สำหรับศาลฎีกาให้ประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนผู้พิพากษาแห่งศาลนั้น และให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลฎีกาแล้วแต่กรณี หรือผู้ทำการแทนเป็นประธาน

คำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก และถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานแห่งที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในคดีซึ่งที่ประชุมใหญ่ได้วินิจฉัยปัญหาแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องเป็นไปตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ และต้องระบุไว้ด้วยว่าปัญหาข้อใดได้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษาที่เข้าประชุมแม้มิใช่เป็นผู้นั่งพิจารณา ก็ให้มีอำนาจพิพากษาหรือทำคำสั่งในคดีนั้นได้ และเฉพาะในศาลอุทธรณ์ให้ทำความเห็นแย้งได้ด้วย

(3) การอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้อ่านข้อความทั้งหมดในศาลโดยเปิดเผยตามเวลาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้ ต่อหน้าคู่ความทั้งสองฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในกรณีเช่นว่านี้ให้ศาลจดลงไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือในรายงานซึ่งการอ่านนั้น และให้คู่ความที่มาศาลลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าคู่ความไม่มาศาล ศาลจะงดการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ศาลจดแจ้งไว้ในรายงานและให้ถือว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้อ่านตามกฎหมายแล้ว

เมื่อศาลที่พิพากษาคดี หรือที่ได้รับคำสั่งจากศาลสูงให้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งตามบทบัญญัติในมาตรานี้วันใดให้ถือว่าวันนั้นเป็นวันที่พิพากษาหรือมีคำสั่งคดีนั้น

ตามบทบัญญัติ มาตรา 140 นี้ การทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ศาลดำเนินตามข้อบังคับต่อไปนี้

(1) การพิจารณาคดีและการพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี ต้องกระทำในศาลที่มีเขตอำนาจ และผู้พิพากษาต้องมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 2 - มาตรา 7 และมาตรา 10 และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 14 - มาตรา 22

(2) การพิจารณาคดี และมีคำพิพากษาหรือคำสั่งต้องประกอบด้วยองค์คณะผู้พิพากษาครบถ้วน ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องทำโดยผู้พิพากษาหลายคน หากมีการคัดค้านผู้พิพากษาก็ต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 13 เสียก่อน เมื่อมีการชี้ขาดคำคัดค้านนั้นแล้ว ผู้พิพากษาที่ถูกคัดค้านจึงจะมีอำนาจ หรือไม่มีอำนาจทำคำพิพากษาหรือคำสั่งสั่งนั้นแล้วแต่กรณี และคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะต้องบังคับตามความเห็นของฝ่ายข้างมาก

กรณีผู้พิพากษาคคนใดมีความเห็นแย้งก็ให้ผู้พิพากษาคคนนั้นเขียนใจความแห่งความเห็นแย้งของตนกลัดไว้ในสำนวน และจะแสดงเหตุผลแห่งข้อแย้งไว้ด้วยก็ได้

ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลฎีกา เห็นสมควรจะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใดในคดีเรื่องใด โดยที่ประชุมใหญ่ สำหรับศาลอุทธรณ์ต้อง

ประกอบด้วยผู้พิพากษาหัวหน้าคณะไม่น้อยกว่า 10 คน สำหรับศาลฎีกาต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้พิพากษาแห่งศาลฎีกา โดยมีอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือประธานศาลฎีกาเป็นประธาน หรือผู้ทำการแทนเป็นประธาน

คำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก และถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานแห่งที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

(3) การอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้อ่านในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 141 บัญญัติว่า "คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทำเป็นหนังสือและต้องกล่าวหรือแสดง

- (1) ชื่อศาลที่พิพากษาคดีนั้น
- (2) ชื่อคู่ความทุกฝ่ายและผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทน ถ้าหากมี
- (3) รายการแห่งคดี
- (4) เหตุผลแห่งคำวินิจฉัยทั้งปวง
- (5) คำวินิจฉัยของศาลในประเด็นแห่งคดีตลอดทั้งคำฤชาธรรมเนียม

คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นต้องลงลายมือชื่อผู้พิพากษาที่พิพากษาหรือทำคำสั่งหรือถ้าผู้พิพากษาคคนใดลงลายมือชื่อไม่ได้ ก็ให้ผู้พิพากษาอื่นที่พิพากษาหรือทำคำสั่งคดีนั้น หรืออธิบดีผู้พิพากษาแล้วแต่กรณี จดแจ้งเหตุที่ผู้พิพากษาคคนนั้นมิได้ลงลายมือชื่อ และมีความเห็นฟ้องด้วยคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น แล้วกลัดไว้ในสำนวนความ

ในกรณีที่ศาลมีอำนาจทำคำสั่งหรือพิพากษาคดีได้ด้วยวาจา การที่ศาลจะต้องทำรายงานเกี่ยวกับคำสั่งหรือคำพิพากษานั้น ไม่จำเป็นต้องจดแจ้งรายการแห่งคดีหรือเหตุผลแห่งคำวินิจฉัย แต่เมื่อคู่ความฝ่ายใดแจ้งความจำนงที่จะอุทธรณ์หรือไต่ยื่นอุทธรณ์ขึ้นมา ให้ศาลมีอำนาจทำคำสั่งแจ้งแสดงรายการข้อสำคัญ หรือเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยกลัดไว้กับบันทึกนั้นภายในเวลาอันสมควร"

ตามบทบัญญัติมาตรา 141 นี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทำเป็นหนังสือและต้องกล่าวโดยชัดแจ้งดังนี้

- (1) ชื่อศาลที่พิพากษาคดีนั้น
- (2) ชื่อคู่ความทุกฝ่ายและผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทน ถ้าหากมี

(3) รายการแห่งคดี

(4) เหตุผลแห่งคำวินิจฉัยทั้งปวง

(5) คำวินิจฉัยของศาลในประเด็นแห่งคดีตลอดทั้งคำพิพากษา

คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องมีลายมือชื่อของผู้พิพากษาที่ทำคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ถ้าผู้พิพากษาคงคนใดลงลายมือชื่อไม่ได้ ก็ให้ผู้พิพากษาคงคนอื่นที่พิพากษาหรือทำคำสั่งคดีนั้น หรืออธิบดีผู้พิพากษาจตุรภาคแห่งคดีที่ผู้พิพากษาคงคนนั้นมีได้ลงลายมือชื่อ และมีความเห็นด้วยคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้วกลัดไว้ในสำนวนความ

กรณีศาลมีอำนาจทำคำสั่งหรือพิพากษาคดีได้ด้วยวาจาได้แก่คดีมโนสาเร่ การทำรายงานเกี่ยวกับคำสั่งหรือคำพิพากษา ไม่จำเป็นต้องจัดแจ้งรายการแห่งคดีหรือเหตุผลแห่งคำวินิจฉัย

3. ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งเกินคำขอ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 บัญญัติว่า "คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดคดีต้องตัดสินตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อ แต่ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เว้นแต่

(1) ในคดีฟ้องเรียกสั่งหาทรัพย์ ให้ฟังเข้าใจว่าเป็นประเภทเดียวกับฟ้องขอให้ขับไล่จำเลย ถ้าศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี เมื่อศาลเห็นสมควรจะมีคำสั่งให้ขับไล่จำเลยก็ได้ คำสั่งเช่นว่านี้ให้ใช้บังคับตลอดถึงวงศ์ญาติทั้งหลาย และบริวารของจำเลยที่อยู่บนอสังหาริมทรัพย์นั้น ซึ่งไม่สามารถแสดงอำนาจพิเศษให้ศาลเห็นได้

(2) ในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์สินใด ๆ เป็นของตนทั้งหมด แต่พิจารณาได้ความว่าโจทก์ควรได้แต่ส่วนแบ่ง เมื่อศาลเห็นสมควรศาลจะพิพากษาให้โจทก์ได้รับแต่ส่วนแบ่งนั้นก็ได้

(3) ในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินพร้อมด้วยดอกเบี้ยจนถึงวันฟ้อง เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยจนถึงวันที่ได้ชำระเสร็จตามคำพิพากษาก็ได้

(4) ในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าเช่า หรือค่าเสียหายอันต่อเนื่องคำนวณถึงวันฟ้อง เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะพิพากษาให้ชำระค่าเช่า และค่าเสียหายเช่นว่านี้จนถึงวันที่ได้ชำระเสร็จตามคำพิพากษาก็ได้

(5) ในคดีที่อาจยกข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ขึ้นอ้างได้นั้น เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะยกข้อเหล่านั้นขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษาคดีไปก็ได้

(6) ในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินพร้อมด้วยดอกเบี้ยซึ่งมิได้มีข้อตกลง กำหนดดอกเบี้ยกันไว้ เมื่อศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงเหตุสมควร และความสุจริตในการคู่ความหรือการดำเนินคดี ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้น กว่าที่โจทก์มีสิทธิได้รับตามกฎหมายแต่ไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปีนับตั้งแต่วันฟ้องหรือวันอื่นหลังจากวันนั้นก็ได้¹

มาตรานี้ว่าด้วยการชี้ขาดตัดสินคดี ในวรรคแรกของมาตรา 142 ได้วางหลัก จำกัดอำนาจของศาลในการชี้ขาดตัดสินคดีไว้ดังนี้

ก. ต้องวินิจฉัยชี้ขาดตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อ

ข. ห้ามมิให้พิพากษา หรือทำคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่า หรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง

ก. ต้องวินิจฉัยชี้ขาดตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อ หมายความว่า ศาลต้องวินิจฉัยตามประเด็นแห่งคดี (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 131 (2), 141 (5))² ซึ่งกินความรวมทั้งประเด็นที่คู่ความรับกัน และประเด็นที่โต้เถียงกันด้วย ศาลจึงต้องพิจารณาว่าโจทก์ฟ้อง และมีคำขอว่าอย่างไร จำเลยให้การว่าอย่างไร ประเด็นข้อพิพาทมีว่าอย่างไร ส่วนประเด็นตามคำฟ้องของโจทก์ข้อใด ซึ่งโจทก์อ้างว่าข้อเท็จจริงเป็นประเด็นขึ้นมาในคดีแล้ว จำเลยมิได้ให้การปฏิเสธหรือโต้แย้งไว้ หรือมิได้ให้การถึงถือว่าจำเลยยอมรับในประเด็นข้อนั้น ๆ แล้วโจทก์ไม่จำเป็นต้องสืบพยานอีก (คำพิพากษาฎีกาที่ 768/2490, 689/2497, 1274/2501) และศาลต้องมีคำวินิจฉัยชี้ขาดตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อจะไปวินิจฉัยนอกเรื่องนอกประเด็นไม่ได้

ข. ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่า หรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง ความมุ่งหมายของกฎหมายที่บัญญัติห้ามไว้ก็เช่นเดียวกับข้อ ก. กล่าวคือถ้าเป็นเรื่องนอกเหนือไปจากความประสงค์ของคู่ความแล้วศาลจึงไม่ชอบที่จะ

---

¹มาโนช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 และ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บรรณาคม, 2519), หน้า 563.

²มาโนช จรมาศ, อ้างแล้ว, หน้า 563.

บังคับบัญชาให้ เพราะอาจจะทำให้คู่ความฝ่ายอื่นเสียเปรียบโดยที่ไม่รู้ตัว หรือไม่ได้เตรียมพยานหลักฐานมาต่อสู้ หรือนำสืบกันในชั้นนอกความประสงค์

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ 1548/2518 โจทก์ฟ้องขอให้จำเลย ซึ่งเป็นผู้ทำละเมิดกับผู้รับประกันภัยของจำเลยร่วมกันใช้ค่าเสียหาย ศาลพิพากษาให้ผู้รับประกันภัยของจำเลยใช้ค่าเสียหายก่อนไม่เกินค่าขอ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1378/2518 คำร้องให้แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินระบุเนื้อที่ประมาณ 243 ตารางวา แต่ได้ความตามแผนที่วิวาทเกินออกไปอีก 40 ตารางวา ศาลพิพากษาให้ตามที่ได้ความไม่เป็นการเกินค่าขอ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1396/2518 ฟ้องขอให้เปิดทางภาระจำยอมยาวประมาณ 50 เมตร ได้ความตามแผนที่วิวาทที่ทำการพิจารณาผิดว่ายาว 56 เมตร ศาลพิพากษาให้เปิดทางตามที่พิจารณาได้ความไม่เป็นการพิจารณาเกินค่าขอ

หลักที่ว่าคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดคดี จะพิพากษาหรือทำคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่า หรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้องไม่ได้นั้นมีข้อยกเว้นดังนี้:-

1. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (1) บัญญัติว่า "ในคดีฟ้องเรียกอสังหาริมทรัพย์ให้พึงเข้าใจว่าประเภทเดียวกับฟ้องขอให้ขับไล่จำเลย ถ้าศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี เมื่อศาลเห็นสมควรศาลจะมีคำสั่งให้ขับไล่จำเลยก็ได้ คำสั่งเช่นนี้ให้ใช้บังคับตลอดถึงวงศ์ญาติทั้งหลาย และบริวารของจำเลยที่อยู่บนอสังหาริมทรัพย์ นั้น ซึ่งไม่สามารถแสดงอำนาจพิเศษให้ศาลเห็นได้" การฟ้องเรียกอสังหาริมทรัพย์กับฟ้องขับไล่เป็นคนละเรื่องกัน แต่กฎหมายบอกว่าให้ถึงเข้าใจว่าเป็นประเภทเดียวกัน กล่าวคือการฟ้องเรียกอสังหาริมทรัพย์ก็คือ การให้ไล่ออกจากอสังหาริมทรัพย์นั่นเอง ในมาตรา 142 (1) นี้ จึงบัญญัติว่า ถ้าศาลเห็นสมควรจะให้ไล่ก็ได้ (ไม่ไล่ก็ได้) ดังนั้น ถ้าฟ้องเรียกอสังหาริมทรัพย์แต่โจทก์มิได้มีคำขอให้ขับไล่จำเลยด้วย ศาลก็มีอำนาจพิพากษาให้ขับไล่จำเลยได้ตามที่เห็นสมควร โดยไม่จำเป็นต้องให้โจทก์ไปดำเนินคดีเป็นเรื่องใหม่เฉพาะขอให้ขับไล่เท่านั้น เพราะเป็นประเด็นหรือเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่กับคดีนั้นโดยตรงแล้ว แต่ต้องเป็นกรณีที่จำเลยได้ยึดถือครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ ถ้าเป็นการฟ้องเพียงแต่ให้ศาลสั่งแสดงกรรมสิทธิ์ และได้เรียกเอาคืนจาก

จำเลยโดยอ้างว่า จำเลยยึดถือครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ แล้วศาลจะพิพากษาให้ขับไล่ จำเลยไม่ได้ (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 952/2487)

คำพิพากษาหรือคำสั่งให้ขับไล่จำเลย ย่อมมีผลบังคับไปถึงวงศ์ญาติ ทั้งหลายและบริวารของจำเลย ซึ่งอยู่บนอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย คำว่า “วงศ์ญาติ ทั้งหลายและบริวาร” คือ คนที่อาศัยสิทธิของจำเลย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใด แม้แต่จะเป็น วงศ์ญาติของจำเลยก็ตาม ทั้งนี้ไม่ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ทางส่วนตัวระหว่างจำเลยกับ ผู้อยู่อาศัยนั้น โดยไม่มีสิทธิพิเศษ เช่น บุตร ภริยา หลาน ญาติพี่น้อง คนใช้ ของจำเลย นอกจากนั้นผู้ที่อาศัยจำเลยอยู่บนอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้เช่าช่วงจากจำเลยโดยไม่ได้ รับ ความยินยอมจากเจ้าของอสังหาริมทรัพย์นั้น ก็ถือว่าเป็นบริวารของจำเลย ซึ่งอยู่บน อสังหาริมทรัพย์นั้นสามารถแสดงสิทธิพิเศษก็มีใช้บริวาร (คำพิพากษาฎีกาที่ 1671/2493, 164/2495, 284/2504, 781-782/2510) โดยบุคคลเหล่านี้มีหน้าที่ยื่นคำร้องคัดค้านต่อ ศาลว่าตนไม่ใช่บริวารของจำเลย เพื่อศาลจะได้ทำการไต่สวนว่าคำร้องคัดค้านนั้นฟังได้ หรือไม่

2. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (2) บัญญัติ ว่า “ในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์สินใด ๆ เป็นของตนทั้งหมด แต่พิจารณาได้ความว่าโจทก์ ควรได้แต่ส่วนแบ่งเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะพิพากษาให้โจทก์ได้รับแต่ส่วนแบ่งนั้น ก็ได้” ตามข้อความในอนุมาตรา (2) นี้ ต้องเป็นเรื่องที่โจทก์ฟ้องขอเรียกทรัพย์สินเป็นของตน ทั้งหมด หรือขอแบ่งทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก และศาลพิจารณาได้ความว่าโจทก์มีสิทธิใน ทรัพย์สินนั้นเพียงบางส่วน หรือเป็นส่วนน้อย กรณีดังกล่าวศาลมีอำนาจแบ่งให้โจทก์ตาม ส่วนที่โจทก์มีสิทธิจะได้รับได้ แต่ทรัพย์สินที่จะแบ่งให้นั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่โจทก์ขอด้วย เช่น โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์สินตามพินัยกรรม ศาลจะเอาทรัพย์สินนอกพินัยกรรมมาแบ่งให้ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 720/2509 โจทก์ฟ้องขอแบ่งที่ดินโดยอ้างว่าเป็นเจ้าของ ร่วมขอส่วนแบ่งคนละ 1 ใน 7 ศาลพิจารณาได้ว่าโจทก์มีส่วนแบ่งคนละ 1 ใน 16 ศาลพิพากษาให้โจทก์ได้ส่วนแบ่ง 1 ใน 16 ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2297/2515 โจทก์ฟ้องขอแบ่งที่ดินมีโฉนดที่โจทก์ ครอบครองโดยอ้างว่าเป็นของโจทก์ 3 ใน 6 ส่วน หรือเท่ากับครึ่งหนึ่งของเนื้อที่ตาม โฉนด แม้มิได้ขอโดยเจาะจงว่าที่ดินส่วนใดเป็นของโจทก์ แต่เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าที่ พินาทภายในเส้นสีแดงตามแผนที่ซึ่งคู่ความนำขึ้นเนื้อที่ประมาณ 1 ใน 4 ของโฉนดเป็น

ของโจทก์ ศาลยอมพิพากษาว่าที่พิพาทภายในเส้นสีแดงเป็นของโจทก์ได้ ไม่เป็นการพิพากษาเกินคำขอหรือคำฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1402/2516 โจทก์ฟ้องขอขับไล่จำเลย และบริวารออกจากที่พิพาทเมื่อศาลพิจารณาคำฟ้องได้ว่าที่พิพาทเป็นมรดกตกแก่โจทก์จำเลย แม้โจทก์มิได้ฟ้องขอแบ่งมรดกโดยตรง ก็ชอบที่ศาลจะพิพากษาให้แบ่งมรดกนั้นได้

3. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (3) บัญญัติว่า “ในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินพร้อมด้วยดอกเบี้ยจนถึงวันฟ้อง เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยจนถึงวันที่ได้ชำระเสร็จตามคำพิพากษาก็ได้” จากข้อความในอนุมาตรา (3) นี้ โจทก์มีคำขอให้จำเลยชำระดอกเบี้ย 2 ระยะด้วยกัน คือ ตั้งแต่วันนัดจนถึงวันฟ้องระยะหนึ่ง และถือจากวันฟ้องไปจนกว่าจะชำระเสร็จอีกระยะหนึ่ง ซึ่งในระยะหลังนี้ถ้าโจทก์ไม่ได้ขอมาด้วย ศาลก็มีอำนาจพิพากษาให้ได้ไม่เกินคำขอ แต่ต้องเป็นเรื่องดอกเบี้ยเท่านั้นไม่กินความถึงเรื่องค่าเสียหายด้วย

4. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (4) บัญญัติว่า “ในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าเช่าหรือค่าเสียหายอันต่อเนื่องคำนวณถึงวันฟ้อง เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะพิพากษาให้ชำระค่าเช่าหรือค่าเสียหายเช่นว่านี้จนถึงวันที่ได้ชำระเสร็จตามคำพิพากษาก็ได้” ตามอนุมาตรา (4) นี้ ก็เช่นเดียวกับกรณีตามอนุมาตรา (3) แต่จำกัดเฉพาะค่าเช่าหรือค่าเสียหายเท่านั้น กล่าวคือในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าเช่าหรือค่าเสียหายอันเกิดขึ้นขึ้นติดต่อเรื่อย ถ้าโจทก์ฟ้องเรียกค่าเช่าหรือค่าเสียหายจนถึงวันฟ้อง เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระค่าเช่าหรือค่าเสียหายจนกว่าจะได้ชำระเสร็จตามคำพิพากษาก็ได้

5. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) บัญญัติว่า “ในคดีที่อาจยกข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือของประชาชนขึ้นอ้างได้นั้น เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะยกข้อเหล่านั้นขึ้นวินิจฉัย แล้วพิพากษาคดีไปก็ได้” ตามอนุมาตรานี้เป็นเรื่องศาลยกข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นอ้างได้ ซึ่งแยกได้เป็น 2 กรณีคือ ข้อกฎหมายอันขัดต่อกฎหมายโดยขัดแจ้งกรณีหนึ่ง และไม่ต้องห้ามโดยขัดแจ้งแต่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอีกกรณีหนึ่ง ทั้งสองกรณีนี้แม้ไม่มีประเด็นในคดี กล่าวคือมิได้มีคู่ความฝ่ายใดยกปัญหาซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นเป็นประกัน ในตอนที่ศาลจะ

พิพากษา ถ้าศาลเห็นสมควร ศาลก็ยกเอาปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยขึ้นวินิจฉัยได้ ทั้ง ๆ ที่ไม่มีประเด็นในคดีอย่างใดเลย เช่น โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลย ๆ ต่อสู้ว่าเป็นสัญญาปลอมเท่านั้น หากปรากฏว่าเงินที่จำเลยกู้ไปจากโจทก์เพื่อเอาไปชำระหนี้ที่จำเลยจ้างเข่าคน ดังนั้น การที่โจทก์ให้จำเลยกู้เงินไปเป็นการอุปการะเพื่อการกระทำผิดกฎหมาย วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินจึงขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน สัญญาถือเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 หากเรื่องนี้ปรากฏขึ้นในศาลชั้นต้นทั้ง ๆ ที่ไม่มีประเด็นในเรื่องนี้มาก่อน เนื่องจากจำเลยต่อสู้ว่าสัญญาปลอมอย่างเดียว ศาลก็มีอำนาจที่จะยกขึ้นมาวินิจฉัย ในเมื่อเห็นสมควรและยกฟ้องโจทก์เสียได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) หรือโจทก์ฟ้องจำเลย จำเลยต่อสู้ในเรื่องอื่น ไม่ได้ต่อสู้เรื่องอำนาจฟ้อง ต่อมาศาลชั้นต้นเห็นว่าฟ้องโจทก์เป็นฟ้องซ้ำ ศาลยอมใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) ขึ้นมา ยกฟ้องโจทก์ได้

อย่างไรเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนนั้น ท่านศาสตราจารย์ประพนธ์ ศาตะมาน ได้กล่าวว่า เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนนี้ไม่มีคำจำกัดความไว้ ณ ที่ใด แต่นักนิติศาสตร์มีความเห็นว่าการกระทำดังต่อไปนี้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนคือ

(1) การกระทำที่กระทบกระเทือนถึงผลได้เสียระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ

(2) การกระทำอันกระทบกระเทือนถึงความสงบภายในประเทศ

(3) การตัดเสรีภาพ อิสระภาพของเอกชนพลเมืองเกินสมควรปราศจากเหตุผลจนเป็นเหตุกระทบกระเทือนถึงประโยชน์ส่วนรวมแห่งรัฐ

ตัวอย่างเช่น

(1) เรื่องอำนาจฟ้อง ศาลฎีกาถือเสมอว่าอำนาจฟ้องเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(2) เรื่องดอกเบียเกินอัตรา

(3) เรื่องสัญญายอมความคดีอาญาต่อแผ่นดิน

(4) เรื่องค่าจ้างทนายความ การที่ทนายความตกลงรับจ้างว่าความ โดยแบ่งเอาเงินจากทรัพย์สินที่พิพาทนั้นเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

- (5) เรื่องกระบวนการพิจารณาและอำนาจศาล
- (6) เรื่องสัญญารับประโยชน์ตอบแทนจากการเป็นความ
- (7) เรื่องสัญญาเช่า (คำพิพากษาฎีกาที่ 2022/2519)

6. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (6) บัญญัติว่า "ในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินพร้อมด้วยดอกเบี้ยซึ่งมิได้มีข้อตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยกันไว้ เมื่อศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงเหตุสมควรและความสุจริตในการรู้ความหรือการดำเนินคดี ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้นกว่าที่โจทก์มีสิทธิได้ตามกฎหมาย แต่ไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปีตั้งแต่วันฟ้องหรือวันอื่นหลังจากนั้นก็แล้ว" บทบัญญัติมาตรา 142 (6) นี้ได้บัญญัติเพิ่มเติมเป็นข้อยกเว้นอีกประการหนึ่งเพื่อให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นกว่าที่โจทก์ได้ตามกฎหมาย กรณีจำเลยจะต้องชำระเงินพร้อมดอกเบี้ยแก่โจทก์ แต่โจทก์และจำเลยมิตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยกันไว้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 7 บัญญัติว่า "ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันและมิได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง ให้ใช้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี" การที่กฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ต่ำเช่นนี้ จึงทำให้คู่ความฝ่ายที่ไม่สุจริตประวิงคดีให้นานที่สุดได้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุเช่นนี้จึงได้บัญญัติมาตรา 142 (6) เป็นข้อยกเว้นขึ้นมาอีกอนุมาตราหนึ่งเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นกว่าที่โจทก์จะได้รับตามกฎหมาย แต่ต้องไม่เกินอัตราอย่างสูงที่กฎหมายกำหนดคือไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี โดยให้โจทก์มีสิทธิได้รับนับตั้งแต่วันฟ้องหรือวันอื่นหลังจากนั้นก็แล้ว ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นกว่าที่โจทก์ได้รับต่อเมื่อศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงเหตุสมควร และความสุจริตในการรู้ความหรือดำเนินคดี

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่พิพากษาไม่เกินคำขอ

คำพิพากษาฎีกาที่ 79/2518 คำฟ้องบรรยายว่าทางพิพาทที่จำเลยปิดนั้น เจ้าของที่ดินสละให้ประชาชนใช้มา 20 ปี เป็นทางสาธารณะจ่ายอม ดังนี้ ศาลพิพากษาว่าเป็นทางสาธารณะตามที่บรรยายข้อเท็จจริงมาแล้วได้ ไม่ใช่เป็นเรื่องนอกฟ้องเพราะโจทก์ได้บรรยายกล่าวอ้างถึงสิทธิของโจทก์ที่จะผ่านเข้าออกทางนี้มาในฟ้องแล้ว เพียงแต่กล่าวอ้างชื่อผิด

คำพิพากษาฎีกาที่ 489/2518 โจทก์ฟ้องขอให้ศาลสั่งแสดงว่าโจทก์ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทโดยการครอบครอง ที่พิพาทไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์เมื่อทางพิจารณาได้ความว่าโจทก์มีเพียงสิทธิครอบครอง ศาลก็พิพากษาแสดงสิทธิครอบครองได้ไม่เป็นการพิพากษาเกินคำขอ

คำพิพากษาฎีกาที่ 576/2518 ฟ้องขับไล่จากเรือนโดยอ้างว่าจำเลยเช่าจากโจทก์ได้ความว่าจำเลยไม่ได้เช่า แต่ได้อยู่ในเรือนของโจทก์โดยไม่มีสิทธิศาลพิพากษาขับไล่ได้ไม่เกินคำฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1378/2518 คำร้องให้แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินระบุเนื้อที่ประมาณ 243 ตารางวา แต่ได้ความตามแผนที่พิพาทเกินออกไปอีก 40 ตารางวา ศาลพิพากษาให้ตามที่ได้ความ ไม่เป็นการเกินคำขอ

คำพิพากษาฎีกาที่ 56-57/2519 จำเลยผิดสัญญาแลกเปลี่ยนรถยนต์ โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายคิดเป็นรายวันระหว่างพิจารณาโจทก์ฟ้องจำเลยอีกคดีหนึ่งเรียกราคารถ ดังนั้นเป็นเรื่องที่โจทก์ควรจะเรียกราคารถในคดีแรกได้อยู่แล้ว จึงเป็นฟ้องซ้อน ต้องห้ามตามมาตรา 173 วรรค 1 (1) ศาลยกขึ้นวินิจฉัยเองได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 675/2519 การที่ศาลพิพากษาให้จำเลยแบ่งที่ดินพร้อมกับส่วนควบถ้าตกลงแบ่งกันไม่ได้ก็ให้ขายทอดตลาดนำเงินมาแบ่งกัน โดยไม่กำหนดจำนวนเงินตามที่ระบุในคำขอท้ายฟ้องนั้น เป็นการพิพากษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1364 ราคาที่ดินที่กล่าวในฟ้อง และคำขอท้ายฟ้องเป็นเพียงการกำหนดราคาเพื่อคิดค่าธรรมเนียมศาลหาใช้ราคาที่ดินที่ขายทอดตลาดไว้ไม่ จึงไม่เป็นการนอกคำขอ

คำพิพากษาฎีกาที่ 828/2519 โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 2 ให้ร่วมกับจำเลยที่ 1 ชำระหนี้ให้โจทก์ตามเอกสารท้ายฟ้อง แม้จะกล่าวว่าจำเลยที่ 2 เป็นผู้ค้ำประกัน แต่เมื่อฟังได้ว่าจำเลยที่ 2 เป็นลูกหนี้ร่วม ก็บังคับให้จำเลยที่ 2 ชำระหนี้ให้โจทก์ในฐานะลูกหนี้ร่วมได้ ไม่เป็นการนอกเหนือความประสงค์ที่โจทก์ฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 832/2519 จำเลยจำนองที่ดินไว้กับโจทก์แล้วนำไปฝากขายแก่ผู้ร้องและไม่ไถ่คืน ที่ดินตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องตั้งแต่วันซื้อฝากโดยมีภาระจำนองติดไปด้วย หากโจทก์บังคับจำนอง โจทก์ต้องบอกกล่าวแก่ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้รับโอนล่วงหน้าเดือนหนึ่งก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 735 เมื่อโจทก์

มิได้บอกกล่าวและฟ้องขอบังคับจำนองแก่ผู้ร้องโจทก์ที่ไม่มีสิทธิยึดทรัพย์พิพาทที่จำเลย
จำนองแก่โจทก์ เพราะผู้ร้องเป็นบุคคลภายนอกคดี สิทธิในการบังคับคดีเป็นปัญหาข้อ
กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เมื่อเห็นสมควรศาลย่อมยกขึ้น
วินิจฉัยเองได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (2)

คำพิพากษาฎีกาที่ 914/2519 จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ว่าวงแชร์ล้มจึงไม่มีหนี้
ที่จำเลยต้องรับผิดชอบตามเช็ค มิได้ต่อสู้ว่าวันที่ลงในเช็คไม่ถูกต้องและลงโดยปราศจาก
อำนาจ มิได้ต่อสู้ว่าเช็คได้ออกโดยนอกวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลข้อเหล่านี้จึงไม่เป็น
ประเด็นที่ศาลจะยกขึ้นวินิจฉัย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1219/2519 ปัญหาเรื่องฟ้องซ้ำ เป็นปัญหาเกี่ยวกับ
ความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้คู่ความจะมีได้ฎีกา ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกขึ้นชี้ขาดได้

คดีมีประเด็นว่าจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นภริยาของผู้ตายได้ยินยอมให้ผู้ตายยก
อสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นสินเดิมของผู้ตายให้แก่ผู้อื่นโดยเสนหาหรือไม่ เมื่อโจทก์ไม่นำสืบ
ให้เป็นว่าจำเลยที่ 1 ได้ให้ความยินยอมเป็นหนังสือทั้งคดีไม่มีประเด็นว่าเป็นการให้ตาม
สมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางสมาคม หรือเป็นการจำหน่ายเพื่อประโยชน์ตน
ฝ่ายเดียวหรือไม่ ศาลย่อมมีอำนาจวินิจฉัยว่าจำเลยที่ 1 ไม่ได้ให้ความยินยอม และ
พิพากษาให้แบ่งสินสมรสระหว่างผู้ตายและจำเลยที่ 1 โดยไม่ต้องชักสินสมรสไปใช้สิน
เดิมดังกล่าวของผู้ตายก่อน

การแบ่งสินสมรสระหว่างผู้ตายกับคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น แม้ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1325 (1) จะไม่ได้บัญญัติให้นำมาตรา 1476 มาใช้ด้วย
แต่มาตรา 1476 เป็นบทบังคับในเรื่องแบบของความยินยอม อันจะนำไปสู่บทบัญญัติเรื่อง
จะนำสินสมรสใช้คืนสินเดิมของคู่สมรสที่หย่าขาดจากกันได้หรือไม่เพียงใด ศาลย่อม
ยกขึ้นปรับกับคดีได้ หากเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 1625 (1) ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 1602/2519 ข้อตกลงแบ่งที่ดินมรดกเป็นการระงับข้อ
พิพาทที่จะมีขึ้น เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ บิดาซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม
ของผู้เยาว์ทำแทนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลตกเป็นโมฆะ ศาลยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง
จำนวนผู้ได้รับส่วนแบ่งและจำนวนทรัพย์ที่ได้รับส่วนแบ่งเกี่ยวพันกันแบ่งแยกไม่ได้
ข้อตกลงเป็นโมฆะทั้งส่วนของผู้ได้รับทุกคนไม่เฉพาะแต่ผู้เยาว์เท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1657/2519 ฟ้องว่าจำเลยที่ 1 ลูกจ้าง ชั่วคราวของ จำเลยที่ 2 ในทางการที่จำเลยที่ 2 จ้างรถยนต์ของโจทก์เสียหาย ได้ความว่าลูกจ้างของ จำเลยที่ 2 แต่ไม่ใช่จำเลยที่ 1 ทำให้โจทก์เสียหายตามฟ้อง ดังนี้ไม่เป็นการนอกฟ้อง ศาลพิพากษายกฟ้องจำเลยที่ 1 แต่ให้จำเลยที่ 2 รับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1709, 1710/2519 มอบนามือเปล่าให้ทำต่างดอกเบี๋ย เป็นการครอบครองแทน ถ้าไม่เปลี่ยนลักษณะการครอบครอง แม้เกิน 1 ปีก็เรียกคืนได้ ฟ้องและคำให้การอ้างว่า ซื้อและทำนาต่างดอกเบี๋ย ไม่มีข้ออ้างว่ามอบนาให้ทำต่าง ดอกเบี๋ยแล้วเปลี่ยนลักษณะการครอบครอง ไม่มีประเด็นข้อเท็จจริงในทางพิจารณาที่ว่า จำเลยขอไต่สวน โจทก์ว่าซื้อแล้วไม่ยอมให้ไต่ จึงฟังว่าเปลี่ยนลักษณะการครอบครองไม่ได้ เป็นการวินิจฉัยนอกประเด็น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1821/2519 ฟ้องขับไล่อ้างว่าจำเลยอาศัยที่ดินปลูกบ้าน อยู่ จำเลยต่อสู้และฟ้องแย้งว่าจำเลยครอบครองเป็นเจ้าของโดยปรกษได้กรรมสิทธิ์แล้ว ดังนี้ ข้อที่จำเลยอยู่ในพิพาทโดยคำพิพากษาศาลฎีกาตามสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่าง บิดาโจทก์กับจำเลย ให้จำเลยอยู่ได้ตลอดชีวิต ไม่เป็นประเด็นแห่งคดี ประโยชน์แห่งเงื่อนไขในข้อนี้ไม่ใช่ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่ศาลจะอ้างได้เองว่า เป็นอำนาจฟ้องของโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1999/2519 โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยซื้อหินและดิน ลูกแร่จากโจทก์และจ้างโจทก์ขน แม้จะได้ความตามที่โจทก์นำสืบว่า จำเลยเชิดบุคคลอื่น เป็นตัวแทนของจำเลยก็เสมือนจำเลยเป็นผู้กระทำนั้นเอง ไม่เป็นฟ้องเคลือบคลุมและ ไม่นอกฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1022/2519 ข้อตกลงระหว่างผู้ประมูลสร้างทางให้ ประมูลราคาสูงกว่าจำเลย จำเลยจะจ่ายเงินตอบแทน เป็นการร่วมกันบีบบังคับเอาเงิน ของรัฐโดยไม่สุจริตขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เป็นโมฆะเชิดที่จำเลยออกให้ ตามข้อตกลงนี้ซึ่งโจทก์รับโอนไปโดยรู้ถึงมูลหนี้ดังกล่าว ฟ้องเอาเงินจากจำเลยไม่ได้ ข้อนี้เป็นเรื่องอำนาจฟ้อง ศาลยกขึ้นอ้างได้เอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 231/2519 ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยที่ 1, 2 ยก ฟ้องจำเลยที่ 3 โจทก์อุทธรณ์ฎีกาขอให้พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ศาลฎีกาจะพิพากษา

ให้จำเลยที่ 3 ต้องรับผิดชอบข้ออ้างในฎีกาไม่ได้ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142

คำพิพากษาฎีกาที่ 1455/2519 โจทก์ในฐานะส่วนตัวและผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์เรียกร้องค่าเสียหายละเมิด โดยบรรยายฟ้องว่าเป็นค่าที่โจทก์ต้องอุปการะผู้เยาว์ซึ่งต้องพิการไปตลอดชีวิต แต่ตามกฎหมายบิดาไม่มีสิทธิเรียกค่าเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ ศาลจะให้ค่าเสียหายในอนาคตเพราะผู้เยาว์พิการก็ไม่ได้ เป็นการเกินคำฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 2681/2519 ข้อที่ว่าโจทก์มิได้เรียกทรัพย์สินใน 1 ปี กับโจทก์ ไม่ได้รับมอบอำนาจให้ฟ้องโดยชอบ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้จำเลยจะไม่ต่อสู้ในศาลชั้นต้น ศาลฎีกาวินิจฉัยให้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2725/2519 โจทก์ฟ้องเรียกเงินอ้างว่าลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ดังนี้ ไม่มีประเด็นว่าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความหรือไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 2810/2519 สัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งคู่สัญญาคคนหนึ่งมาพิมพ์ลายนิ้วมือในภายหลัง ซึ่งผู้รับรองลายพิมพ์นิ้วมือที่ได้ลงลายมือชื่อไว้ก่อนไม่รู้เห็นด้วยไม่เป็นหลักฐานที่จะฟ้องผู้ที่พิมพ์ลายนิ้วมือลงภายหลังนั้นได้ ศาลยกข้อนี้ขึ้นวินิจฉัยเองได้เมื่อเห็นสมควร

4. การแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 143 บัญญัติว่า "ถ้าในคำพิพากษาหรือคำสั่งใดมีข้อผิดพลาดเล็กน้อย หรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ และมีได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เมื่อศาลที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งนั้นเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอศาลจะมีคำสั่งเพิ่มเติมแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดเช่นว่านั้นให้ถูกต้องก็ได้ แต่ถ้าได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น อาจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดนั้นให้ยื่นต่อศาลดังกล่าวแล้ว โดยกล่าวไว้ในฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา หรือโดยทำเป็นคำร้องส่วนหนึ่งต่างหาก

การทำคำสั่งเพิ่มเติมตามมาตรา นี้ จะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้คำวินิจฉัยในคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิม

เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นว่านี้แล้ว ห้ามไม่ให้คัดสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิม เว้นแต่จะให้คัดสำเนาคำสั่งเพิ่มเติมนั้นรวมไปด้วย"

มาตรฐานว่าด้วยการแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล โดยปกติแล้วเมื่อศาล
ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งขาดศักดิ์แล้ว ศาลนั้นเองหรือศาลอื่นจะแก้ไขคำ
พิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นมิได้ เว้นแต่จะได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือ
คำสั่งนั้น ตามกระบวนการตาม มาตรฐานนี้เป็นบทยกเว้นของหลัก กล่าวคือ ศาลที่มีคำ
พิพากษาหรือ คำสั่งชอบที่แก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ ถ้าหากคำพิพากษาหรือ
คำสั่งนั้นมีข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือผิดหลงเล็กน้อย ไม่ใช่เป็นการกลับหรือแก้ประเด็นที่
วินิจฉัยใน คำพิพากษาหรือคำสั่งเดิม

1. ที่ว่ามีข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ นั้น เช่น การแก้ไข
เลขโฉนด, การแก้ไขชื่อจังหวัด, การแก้ไขคำว่า "โจทก์" เป็น "จำเลย" การแก้ไขจำนวน
เงินที่พิมพ์ผิดพลาด การแก้ไขจำนวนเงินที่คำนวณผิดพลาดเกินความจริงไป ซึ่งล้วนแต่
เป็นการแก้ไขถ้อยคำหรือข้อความที่ผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อยทั้งสิ้นไม่ใช่แก้ไขข้อ
วินิจฉัยของศาลในประเด็นแห่งคดี

2. การแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อยในคำพิพากษาหรือคำสั่งของ
ศาลนั้นอาจทำได้ดังต่อไปนี้

---

¹มาโนช จรมาศ, อ้างแล้ว, หน้า 583.

คำถามและคำตอบ

ข้อ 1 โจทก์ฟ้องเรียกเงินค่าจ้างและค่าเสียหายจากจำเลย จำเลยให้การว่าฟ้องโจทก์เป็นฟ้องซ้ำ จำเลยไม่ได้เป็นหนี้เงินค่าจ้างและโจทก์ไม่ได้รับความเสียหาย ในชั้นพิจารณาโจทก์จำเลยตกลงกันสละประเด็นเรื่องฟ้องซ้ำ และขอให้ศาลวินิจฉัยในประเด็นเรื่องอื่น ต่อมาศาลสั่งงดสืบพยานทั้งสองฝ่ายและพิพากษาว่าฟ้องของโจทก์เป็นฟ้องซ้ำ ให้ยกฟ้องโจทก์ ดังนี้ ท่านเห็นว่าศาลมีอำนาจพิพากษายกฟ้องโดยอาศัยเหตุที่ฟ้องโจทก์เป็นฟ้องซ้ำได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

คำตอบ คดีตามปัญหา คู่ความย่อมมีสิทธิทำข้อตกลงกันในประเด็นแห่งคดีได้ แต่ก็เป็นข้อตกลงที่ไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายตามที่บังคับไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 ส่วนประเด็นเรื่องฟ้องซ้ำเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนั้นแม้โจทก์จำเลยจะตกลงกันขอให้ศาลวินิจฉัยในประเด็นอื่นและสละประเด็นเรื่องฟ้องซ้ำก็ตาม เมื่อศาลเห็นสมควรก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยอาศัยเป็นเหตุยกฟ้องโจทก์ได้ เพราะเป็นอำนาจของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (5) (คำพิพากษาฎีกาที่ 789/2514)

ข้อ 2 โจทก์ฟ้องขับไล่และเรียกค่าเช่าที่จำเลยค้างชำระ โดยมีคำขอท้ายฟ้องว่าขอให้ขับไล่และขอค่าเช่าที่ค้างอยู่สองเดือนเป็นเงิน 5,000 บาท กับค่าเช่าตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไป จนกว่าจะออกจากที่เช่าอย่างหนึ่ง ไม่ได้ขอค่าเช่าตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไป จนกว่าจะออกจากที่เช่าอีกอย่างหนึ่ง ดังนี้ การขอค่าเช่าตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไปด้วยหรือไม่ นั้น มีผลต่างกันหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 142, 142 (4)

ตามปัญหากรณีแรก ถ้าโจทก์ได้ขอค่าเช่าที่ค้างอยู่สองเดือนกับค่าเช่าตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะออกจากที่เช่า ศาลจะต้องพิจารณาเช่นเดียวกับการขอของโจทก์ แต่ถ้าไม่ได้ขอก็เป็นเรื่องนอกคำขอ ซึ่งเป็นอำนาจของศาลจะยกขึ้นพิจารณาให้ก็ได้ ไม่ยกขึ้นพิจารณาก็ได้ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 142 (4)

ข้อ 3 ผู้ร้องยื่นคำร้องขอเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทให้ศาลมีคำสั่งแสดงว่าที่ดินมีโฉนดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้องโดยการครอบครอง และมีผู้คัดค้านเถียงกรรมสิทธิ์ ศาลชั้นต้นสั่งดำเนินคดีอย่างคดีมีข้อพิพาทและสั่งให้ผู้ร้องเสียค่าธรรมเนียมครบถ้วนแล้ว ต่อมาศาลพิพากษาให้ผู้ร้องชนะคดีและมีคำสั่งให้ขับไล่ผู้คัดค้านออกไปจากที่ดินพิพาทด้วย ดังนี้เป็นการพิพากษาเกินคำขอที่ต้องห้ามตามกฎหมายหรือไม่

คำตอบ หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 142 (1)

วินิจฉัย ตามปัญหานั้น ศาลได้สั่งดำเนินการพิจารณาคดีอย่างคดีมีข้อพิพาทแล้ว จึงเป็นคดีที่ผู้ร้องเรียกที่ดินพิพาทอันเป็นอสังหาริมทรัพย์จากผู้คัดค้านโดยตรง ฉะนั้นเมื่อศาลพิพากษาให้ผู้ร้องชนะคดี ศาลก็ชอบที่จะมีคำสั่งไล่ผู้คัดค้านออกไปจากที่ดินพิพาทได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 (1) ไม่ถือว่าศาลพิพากษาเกินคำขอ (คำพิพากษาฎีกาที่ 170/2506 และฎีกาที่ 1059/2527)

บทที่ 3

ผลแห่งคำพิพากษาและคำสั่ง

(ป.วิ.แพ่ง มาตรา 144-148 และมาตรา 173 (1))

1. คำพิพากษาหรือคำสั่งย่อมผูกพันคู่ความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการอุทธรณ์ ฎีกา และการพิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งนับตั้งแต่วันที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งจนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับหรือคดีเสีย ถ้าหากมี

ถึงแม้ศาลจะได้กล่าวไว้โดยทั่วไปว่าให้ใช้คำพิพากษาบังคับแก่บุคคลภายนอก ซึ่งมีได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยก็ดี คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคลภายนอก เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 142 (1) 245 และ 274 และในข้อต่อไปนี้

1. คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล หรือคำพิพากษาสั่งให้เลิกนิติบุคคล หรือคำสั่งเรื่องล้มละลายเหล่านี้ บุคคลภายนอกจะยกขึ้นอ้างอิงหรือจะใช้ยันแก่บุคคลภายนอกก็ได้

2. คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใด ๆ เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจใช้ยันแก่บุคคลภายนอกได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิดีกว่า”

มาตรานี้ว่าด้วยผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่ง กล่าวคือ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกาและการพิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดตัดสินคดีย่อมมีผลดังต่อไปนี้

1. คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง กล่าวคือ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลย่อมปิดปากคู่ความมิให้

มาโนช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 และ 2 เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บรรณาคม, 2519), หน้า 594.

ได้เถียงเป็นอย่างอื่น คู่ความจะนำสืบเป็นอย่างอื่นมิได้ หรือคู่ความจะมาฟ้องเป็นคดีใหม่ ขอให้เพิกถอนคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นไม่ได้ เว้นแต่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะถูกกลับแก้ หรือยกเสียโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลสูง

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1093/2517 เมื่อศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในอีกคดีหนึ่งว่าบ้านพิพาทเป็นของโจทก์ ผลแห่งคำพิพากษาย่อมผูกพันจำเลยผู้เป็นคู่ความจำเลยจะอ้างในคดีนี้อีกว่าบ้านพิพาทเป็นของจำเลยหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 2128/2517 ในคดีก่อน ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดว่าโจทก์และสามีเป็นฝ่ายครอบครองที่พิพาท จำเลยไม่ได้ครอบครอง จึงไม่มีสิทธิในที่พิพาท คำพิพากษาดังกล่าวย่อมผูกพันคู่ความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 จำเลยจะเถียงในคดีนี้ว่าจำเลยได้ครอบครองที่พิพาทหาได้ไม่

ในกรณีที่ฟ้องคดีเกี่ยวกับสินบริคณห์ ถ้าหากว่าสามีหรือภริยาคนใดฟ้องไปแล้วเกิดแพคดีหรือชนะคดีก็ตาม คำพิพากษานั้นก็ผูกพันอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่ได้เป็นคู่ความในคดีนั้นด้วย และถือว่าเป็นคู่ความด้วย

เจ้าของรวมคนหนึ่งฟ้องขับไล่ผู้บุกรุกแล้วแพคดี คำพิพากษานี้ผูกพันเจ้าของรวมคนอื่น ๆ ด้วย เพราะเป็นสิทธิเดียวกัน ดังนั้น เจ้าของรวมคนอื่นจะมาฟ้องอีกไม่ได้

สามีฟ้องขับไล่จำเลยออกจากบ้าน ซึ่งเป็นสินบริคณห์ (ตามกฎหมายใหม่คือสินสมรส) จำเลยรู้ว่าเป็นของจำเลย สามีขายให้แล้ว ศาลฟังได้ว่าเป็นของจำเลย จึงพิพากษายกฟ้องสามี คำพิพากษานั้นก็ผูกพันภริยาซึ่งเป็นผู้มีส่วนในสินบริคณห์นั้นด้วยทั้ง ๆ ที่ภริยาไม่ได้ฟ้องเลย

ถ้ามีผู้ร้องสอดเข้ามาในคดีเดิม คำพิพากษาในคดีก็ผูกพันผู้ร้องสอดด้วย เพราะผู้ร้องสอดเป็นคู่ความ รวมทั้งผู้สืบสิทธิ ผู้รับโอนสิทธิ ผู้รับมรดกความด้วย นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 183/2512 คดีก่อนโจทก์ฟ้องขับไล่บุตรเขยจำเลยให้รื้อถอนบ้านเรือนออกไปจากที่พิพาท ซึ่งอ้างว่าเป็นของโจทก์ บุตรเขยจำเลยต่อสู้กรรมสิทธิ์ ศาลพิพากษายกฟ้องคดีถึงที่สุด โจทก์มาฟ้องคดีนี้ขอให้ขับไล่จำเลยให้รื้อถอนบ้านเรือนออกไปจากที่พิพาท บุตรเขยร้องสอดเข้าร่วมก่อนการที่บุตรเขยจำเลยร้องสอดเข้ามาในคดีด้วยความสมัครใจไม่ทำให้ฟ้องระหว่างโจทก์และจำเลยเป็นฟ้องซ้ำ ส่วนคดีระหว่างโจทก์กับผู้ร้องสอดไม่ว่าบุตรเขยจำเลยจะมีอำนาจร้องสอดหรือไม่ คำพิพากษาคดีก่อนจะผูกพันโจทก์กับ

ผู้ร้องสอดเพียงใดหรือไม่ศาลก็ย่อมพิพากษาคดีนี้ต่อไปได้ ไม่จำเป็นต้องแยกคดีระหว่าง โจทก์กับผู้ร้องสอด คำพิพากษาในคดีก่อนผูกพันโจทก์กับบุตรเขยจำเลยตามมาตรา 145 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1182/2500 วินิจฉัยว่าทายาทเข้ารับมรดกความ ผลแห่งคดีผูกพัน ผู้รับพินัยกรรมด้วย แม้ทายาทที่เข้ารับมรดกความไม่มีส่วนได้ในทรัพย์สินที่พิพาท ซึ่ง ตกให้แก่ผู้รับพินัยกรรม

2. แต่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคลภายนอกคดี นัยคำพิพากษา ฎีกาที่ 1769/2517 โจทก์ชนะคดีจำเลยย่อมนำยึดที่ดินของจำเลยเพื่อชำระหนี้ตาม คำพิพากษาได้ แม้จำเลยจะได้ถูกฟ้องในคดีอื่น และศาลได้พิพากษาว่าให้จำเลยคืนที่ดิน ดังกล่าวให้ผู้ร้องขัดทรัพย์ในคดีนั้นแล้ว คำพิพากษานั้นก็ไม่ผูกพันโจทก์ซึ่งเป็น บุคคลภายนอก โจทก์อาจพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิดีกว่าผู้ร้องขัดทรัพย์

คำพิพากษาฎีกาที่ 2455/2519 แม้คำพิพากษาของศาลในคดีแรกที่คนขับรถ ของจำเลยที่ 2 ถูกฟ้องคดีอาญาจะไม่มีผลผูกพันบุคคลภายนอกคดีก็ตาม แต่ก็ เป็นเหตุผลประกอบพยานหลักฐานในคดีแพ่งที่ฟ้องจำเลยที่ 1 ในกรณีเดียวกันนั้นได้

3. หลักที่ว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลไม่ผูกพันบุคคลภายนอก ซึ่งมีได้เป็น คู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยนั้น มีข้อยกเว้นที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ที่ผลผูกพันบุคคลภายนอก ได้แก่ในกรณีดังต่อไปนี้

3.1 กรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 142 (1) กล่าวคือ ในคดีฟ้องเรียกสังหาริมทรัพย์ หรือฟ้องขอให้ขับไล่จำเลย ถ้าศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะ มีคำสั่งให้ขับไล่จำเลยก็ได้ คำสั่งเช่นนี้ให้ใช้ตลอดถึงวงศ์ญาติทั้งหลาย และบริวารของ จำเลยที่อยู่บนอสังหาริมทรัพย์นั้น ซึ่งไม่สามารถแสดงอำนาจพิเศษให้ศาลเห็นได้ ดังนั้น วงศ์ญาติและบริวารของจำเลยซึ่งเป็นบุคคลภายนอก จึงต้องได้รับผลตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นด้วย เว้นแต่วงศ์ญาติและบริวารของจำเลยจะแสดงอำนาจพิเศษให้ศาลเห็น

3.2 กรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 245 กล่าวคือถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ อุทธรณ์นั้นเกี่ยวกับการชำระหนี้อันไม่อาจแบ่งแยกได้ และคู่ความแต่บางฝ่ายเป็น ผู้อุทธรณ์ ซึ่งทำให้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีผลเป็นที่สุดระหว่างคู่ความอื่น ถ้าศาล อุทธรณ์เห็นสมควรกลับคำพิพากษาหรือคำสั่งที่อุทธรณ์ ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจชี้ขาดว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ ให้มีผลระหว่างคู่ความทุกฝ่ายในคดีในศาลชั้นต้นซึ่ง รวมไปถึงคู่ความซึ่งมิได้อุทธรณ์ด้วยและกรณีที่ได้มีการอนุญาตให้ผู้ร้องสอดเข้ามาในคดี

แทนคู่ความฝ่ายใดคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ย่อมมีผลบังคับแก่คู่ความฝ่ายนั้นด้วย ฉะนั้น คู่ความซึ่งมิได้อุทธรณ์จึงย่อมได้รับผลตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วย รวมทั้งคู่ความ เดิมซึ่งมีผู้ร้องสอดเข้ามาแทนที่ ก็ยังต้องผูกพันตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วย ตัวอย่าง แดง ฟ็อง คำ และชาว หาว่า ยืมกระป๋องของแดงไป 1 ตัว ขอให้ส่งกระป๋องคืน ศาลพิพากษาให้คำและชาวคืนกระป๋องให้แดง คำผู้เดียวอุทธรณ์ ดังนี้ ถ้าศาลอุทธรณ์เห็น ควรพิพากษากลับให้ยกฟ้อง ศาลอุทธรณ์มีอำนาจชี้ขาดให้ยกฟ้องไปถึงชาวได้ด้วย

3.3 กรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา 274 คือ เมื่อบุคคลใด ๆ ได้เข้าเป็นผู้ค้ำประกัน ในศาล โดยทำหนังสือประกันหรือโดยวิธีอื่น ๆ เพื่อการชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือ คำสั่งหรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น คำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นนั้น ย่อมใช้บังคับแก่การประกันนั้นได้ โดยไม่ต้องฟ้องผู้ค้ำประกันขึ้นใหม่ ผลก็เท่ากับ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีผลไปถึงผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นบุคคลภายนอกด้วย

4. คำพิพากษาหรือคำสั่งในกรณีดังต่อไปนี้ บุคคลภายนอกย่อมยกขึ้นอ้างได้ หรือ คู่ความจะยกขึ้นยันแก่บุคคลภายนอกก็ได้เช่นเดียวกัน

4.1 คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล เช่น คำสั่งศาลให้ เป็นคนไร้ความสามารถ ผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือเป็นผู้สาบสูญ หรือคำพิพากษา หรือคำสั่งที่วินิจฉัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว เช่น การสมรส การขาดจากการสมรส การรับรองบุตร แต่คำพิพากษาที่ตั้งผู้จัดการมรดกมีผล ผูกพันเฉพาะคู่ความเท่านั้น เพราะไม่ใช่คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถ ของบุคคล (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 80/2511)

4.2 คำพิพากษาสั่งให้เลิกนิติบุคคล เช่น คำพิพากษาสั่งให้เลิกห้างหุ้นส่วนหรือ บริษัท และให้มีการชำระบัญชี

4.3 คำสั่งเรื่องล้มละลาย เช่น คำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว หรือเด็ดขาด คำพิพากษาให้ล้มละลาย

5. คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใด ๆ เป็นคุณแก่คู่ความฝ่าย ใดฝ่ายหนึ่ง อาจใช้ยันแก่บุคคลภายนอกได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตน มีสิทธิดีกว่า คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์นี้ให้รวมทั้งสิทธิครอบครองด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1407/2494 จำเลย 2 คน สมคบกันเอาที่ดินของโจทก์ไปทำ สัญญายอมความกันในศาล จนศาลพิพากษาไปตามยอมแล้วนั้น โจทก์ผู้เป็นเจ้าของยอม

มีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสองขอให้ศาลแสดงว่า ที่ดินพิพาทนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ก็ได้ แต่จะให้ศาลพิพากษาถอนคำสั่งในคดีเดิม สัญญายอมความตลอดจนคำพิพากษาของศาล ย่อมไม่ได้เพราะคำพิพากษาย่อมผูกพันคู่ความในคดีนั้น บุคคลภายนอกไม่มีความ จำเป็นต้องให้เพิกถอนเมื่อโจทก์พิสูจน์ได้ว่ามีสิทธิดีกว่าจำเลย ศาลก็พิพากษาให้ที่ดิน เป็นของโจทก์ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1071/2513 คำพิพากษาให้เพิกถอนคืนการให้ ไม่ใช่คำพิพากษา ที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์ จึงใช้ยันบุคคลภายนอกไม่ได้

ที่ว่า “บุคคลภายนอกนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิดีกว่า” เช่น ในคดีไม่มีข้อพิพาท คำสั่งศาลว่าที่ดินเป็นของผู้ร้องขอไม่ผูกมัดคนภายนอกซึ่งมีสิทธิดีกว่าผู้ร้องขอ เพราะคน ภายนอกนั้นเป็นเจ้าของที่พิพาทโดยแท้จริง (คำพิพากษาฎีกาที่ 532/2496) แม้ศาลจะมี คำสั่งแสดงว่าจำเลยมีกรรมสิทธิ์ในที่พิพาทแล้วก็ตาม แต่โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกคดี ดังกล่าว พิสูจน์ได้ว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ จำเลยอาศัยอยู่ในที่พิพาท คำสั่งของศาล ดังกล่าวย่อมไม่ผูกมัดโจทก์ และเมื่อโจทก์แจ้งให้จำเลยออกจากที่พิพาทแล้วจำเลยไม่ ยอมออกไปก็เป็นการอยู่โดยละเมิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 524/2516) โจทก์ชนะคดีจำเลย ย่อมนำยึดที่ดินของจำเลยเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ แม้จำเลยจะได้ถูกฟ้องในคดี อื่นและศาลจะได้พิพากษาให้จำเลยคืนที่ดินดังกล่าวแก่ผู้ร้องชดเชยทรัพย์ในคดีนั้นแล้ว คำพิพากษานี้ก็ไม่ผูกพันโจทก์ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกโจทก์อาจพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิ ดีกว่าผู้ร้องชดเชยทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1768/2517).

2. คำพิพากษาสองฉบับในกรณีเดียวขัดแย้งกัน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 146 บัญญัติว่า “เมื่อมี คำพิพากษาหรือคำสั่งอันเป็นที่สุดของศาลซึ่งต่างชั้นกัน ต่างกล่าวถึงการปฏิบัติชำระหนี้ อันแบ่งแยกจากกันไม่ได้ และคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นขัดกัน ให้ถือตามคำพิพากษาหรือ คำสั่งของศาลที่สูงกว่า

ถ้าศาลชั้นต้นศาลเดียวกัน หรือศาลชั้นต้นสองศาลในลำดับชั้นเดียวกัน หรือศาล อุทธรณ์ได้พิพากษา หรือมีคำสั่งดังกล่าวมาแล้ว คู่ความในกระบวนการพิจารณาแห่งคดีที่มี คำพิพากษา หรือคำสั่งนั้น ขอบที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไป ให้มีคำสั่ง กำหนดว่าจะให้ถือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งใด คำสั่งเช่นนี้ให้เป็นที่สุด”

มาตรานี้ว่าด้วยคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลสองศาลขัดกัน ซึ่งทางทั้งสองนี้จะ เป็นสองศาลต่างชั้นกัน หรือศาลในลำดับเดียวกันก็ได้ หากกรณีที่พิพาทกันนั้นเป็นการ ชำระหนี้อันแบ่งแยกจากกันไม่ได้ โดยแยกฟ้องและพิจารณาในศาล 2 ศาล และคดีถึง ที่สุดที่

1. ศาลสองศาลต่างชั้นกัน ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้ง 2 นั้นขัดกัน ต้อง ถือเอาตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นที่สูงกว่า เช่น สุริย์ฟ้องวิสัย และแสง ว่าร่วมกันขอยืมกระป๋องจากสุริย์ไป 1 ตัว ให้ส่งคืน โดยฟ้องวิสัยที่ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนหนึ่งและฟ้องแสงที่ศาลจังหวัดนครปฐมส่วนหนึ่ง ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี และ ศาลจังหวัดนครปฐมตัดสินให้ สุริย์ชนะคดี ให้วิสัยและแสงคืนกระป๋องให้สุริย์ วิสัยอุทธรณ์ ส่วนแสงไม่อุทธรณ์คดีถึงที่สุด ศาลอุทธรณ์ตัดสินคดีกลับคำพิพากษาศาลจังหวัด สุพรรณบุรีให้ยกฟ้องสุริย์คดีนี้ ต้องถือเอาคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นคำชี้ขาด

2. ศาลสองศาลลำดับเดียวกัน ถ้าได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดโดยศาล ชั้นต้น 2 ศาลต่างกัน แต่เป็นศาลในลำดับชั้นเดียวกัน หรือโดยศาลอุทธรณ์และคำ พิพากษาหรือคำสั่งทั้ง 2 ขัดกัน คู่ความชอบที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไป ให้มีคำสั่งกำหนดว่าจะให้ถือเอาตามคำพิพากษา หรือคำสั่งใดก็ได้ คำสั่งเช่นนี้ให้ เป็นที่สุด เช่น ทองดีได้ฟ้องทองแดง และทองคำให้ส่งคืนกระป๋องที่ร่วมกันยืมจากทองดีไป โดยฟ้องทองแดงที่ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี และฟ้องทองคำที่ศาลจังหวัดนครปฐม ศาล จังหวัดสุพรรณบุรีตัดสินให้ทองดีชนะคดี แต่ศาลจังหวัดนครปฐมตัดสินให้ทองคำแพ้คดี และคดีทั้ง 2 ไม่มีอุทธรณ์ ดังนี้ ทองดี ทองแดง หรือทองคำก็อาจยื่นคำร้องต่อศาล อุทธรณ์ ให้มีคำสั่งกำหนดว่าจะให้ถือเอาตามคำพิพากษาหรือคำสั่งใดก็ได้

แต่ถ้าคดีทั้ง 2 นั้นมีอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินให้คดีหนึ่งชนะคดี และอีก คดีหนึ่งแพ้คดี คดีทั้งสองไม่มีฎีกาต่อไปดังนี้ ทองดี ทองแดง หรือทองคำ ก็อาจยื่นคำร้อง ต่อศาลฎีกาให้กำหนดจะให้ถือเอาตามคำพิพากษาดับใดก็ได้ คำสั่งของศาลฎีกาย่อม เป็นที่สุดอยู่ในตัว

ข้อสังเกต ข้อพิพาทนั้นจะต้องพิพาทกันด้วยการชำระหนี้อันแบ่งแยกจากกัน ไม่ได้ และคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขัดกันนั้นต้องเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งในเรื่อง เดียวกัน ถ้าเป็นคำพิพากษา หรือคำสั่งเกี่ยวกับหนี้คนละเรื่องคนละประเด็นกันแล้วไม่ถือ ว่าขัดแย้งกันตามความหมายของมาตรานี้

3. การดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 144 บัญญัติว่า “เมื่อศาลใดมีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือในประเด็นข้อใดแห่งคดีแล้ว ห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้นอันเกี่ยวกับคดีหรือประเด็นที่ได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้วนั้น เว้นแต่กรณีจะอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วย

1. การแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อย หรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ ตามมาตรา 143
2. การพิจารณาคดีใหม่แห่งคดีซึ่งได้พิจารณา และชี้ขาดตัดสินไปฝ่ายเดียวตามมาตรา 209 และคดีที่มีเอกสารได้สูญหาย หรือบุบสลายตามมาตรา 53
3. การยื่น การยอมรับ หรือไม่ยอมรับ ซึ่งอุทธรณ์หรือฎีกาตามมาตรา 229 และ 147 และการดำเนินวิธีบังคับชั่วคราวในระหว่างการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาตามมาตรา 154 วรรคสุดท้าย
4. การที่ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ส่งคดีคืนไปยังศาลล่างที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้น เพื่อให้พิจารณาใหม่ หรือพิจารณาและพิพากษาใหม่ ตามมาตรา 243
5. การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตามมาตรา 302

ทั้งนี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิในอันที่จะบังคับตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 16 และ 240 ว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยศาลอื่นแต่งตั้ง”

1. หลักเกณฑ์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ ประกอบด้วย
  - ก. ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำต้องทำในศาลนั่นเอง
  - ข. ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำในศาลนั้น อันเกี่ยวกับคดีหรือประเด็นที่ได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว
    - ค. เป็นคู่ความรายเดียวกับคู่ความในคดีเดิม
    - ง. ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีไปแล้ว แต่คดียังไม่ถึงที่สุด
    - ก. ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำต้องทำในศาลนั่นเอง คำว่า “ศาลนั้น” หมายถึง ศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีไปแล้ว หรือศาลอื่น เช่น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา มาตรา 144 กฎหมายมีความมุ่งหมายไม่ให้คู่ความดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำหากในศาลนั้นอีกต่อไป (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1054/2510)
    - ข. ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำในศาลนั้น อันเกี่ยวกับคดีหรือประเด็นที่ได้วินิจฉัยชี้ขาดไปแล้ว หมายความว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำในศาลนั้นต้อง

เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ในคดีเดิม หรือคู่ความนำคดีมาฟ้องเป็นคดีใหม่ใน มูลคดีเดียวกัน กล่าวคือ คู่ความในคดีเดิมได้ยกคดีหรือประเด็นข้อใดข้อหนึ่งไปให้มี คำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดแล้วขึ้นพิจารณาอีก หรือคู่ความนำคดีที่มีประเด็น อย่างเดียวกันกับที่ศาลเคยวินิจฉัยแล้วมาฟ้องเป็นคดีใหม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1253/2524)

วินิจฉัยว่าคดีก่อนจำเลยได้เคยยื่นฟ้องโจทก์ให้ใช้ค่าเสียหายอันเกิดจาก รถยนต์ชนกัน ศาลชั้นต้นได้พิพากษาคดีไปแล้ว คดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ โจทก์จึงได้ยื่น ฟ้องคดีนี้เรียกค่าเสียหายรายเดียวกันนี้อีก คดีทั้งสองมีประเด็นอย่างเดียวกันและคู่ความ รายเดียวกัน และศาลได้พิพากษาให้โจทก์ใช้ค่าเสียหายแก่จำเลยโดยวินิจฉัยถึงข้อที่ โจทก์ยกเป็นข้ออ้างในคดีนั้นว่า จำเลยเป็นฝ่ายประมาทเดินรถ ในการกำหนดจำนวนค่า สินไหมทดแทนนั้นด้วย ฟ้องของโจทก์จึงต้องห้าม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 144 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1165/2492, 262/2608)

ค. เป็นคู่ความรายเดียวกับคู่ความในคดีเดิม หมายถึงว่า คู่ความที่มา ดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นนั้นจะต้องเป็นคนเดียวกับคู่ความในคดีเดิม และหากห้ามมิให้ ดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นนั้น ก็ห้ามเฉพาะคู่ความในคดีเดิมเท่านั้น มิได้ห้ามไปถึง บุคคลภายนอกคดีด้วย หากเป็นบุคคลภายนอกซึ่งดำเนินกระบวนการพิจารณามีตามสิทธิ ของเขาตามกฎหมาย แม้จะเป็นคดีหรือประเด็นที่ศาลเคยวินิจฉัยชี้ขาดมาแล้ว ก็ไม่เป็น การดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1287/2493 ที่ศาลฎีกาเคยฟ้อง ขอแบ่งทรัพย์มรดกจากจำเลยโดยอ้างว่าเป็นมรดกของมารดา ศาลพิพากษาว่าทรัพย์ มรดกนี้มีไชของมารดา แต่เป็นของสามี แต่โจทก์ฟ้องคดีใหม่ขอแบ่งทรัพย์มรดก รายเดียวกันนี้จากจำเลย โดยอ้างว่าเป็นมรดกของมารดาอีก ทั้งนี้ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 144 เพราะมาตรา 144 นั้น ห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีเดิมอีกเท่านั้น แต่คดี ที่โจทก์ฟ้องนี้เป็นคดีที่ฟ้องกันใหม่ไม่ใช่คดีเดิม และคำพิพากษาฎีกาที่ 3051/2518 เดิม จำเลยเป็นโจทก์ฟ้องบิดาโจทก์เป็นจำเลยอ้างว่าบิดาโจทก์อาศัยปลูกเรือนและทำในที่ดิน ของจำเลย ขอให้บิดาโจทก์หรือสิ่งปลูกสร้างออกไป บิดาโจทก์ต่อสู้ว่าปลูกสร้างในที่ดิน ของตน ศาลส่งพิพากษาให้บิดาโจทก์แพ้คดี คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา โจทก์ จึงมาฟ้องคดีนี้อ้างว่าได้กรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนหนึ่งของจำเลย โดยการครอบครองปรปักษ์ ประเด็นคดีก่อนมีว่า "โจทก์ครอบครองที่ดินของจำเลยโดยปรปักษ์หรือไม่" อันเป็น ประเด็นคนละอย่างต่างกัน ทั้งโจทก์ในคดีนี้ก็มิได้เป็นคู่ความในคดีก่อน การยื่นฟ้องของ

โจทก์ในคดีนี้ จึงไม่เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 144 และไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 173 วรรค 2 (1) แม้โจทก์คนหนึ่งในคดีนี้จะเข้าแทนที่บิดาโจทก์ผู้มรณะในคดีก่อนนั้นก็ไม่มีผลให้โจทก์ในคดีนี้เป็นคู่ความในคดีก่อนด้วย

ง. ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีไปแล้ว แต่คดียังไม่ถึงที่สุด หมายความว่า ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือในประเด็นข้อใดข้อหนึ่งแห่งคดีแล้วนั้น ได้แก่ การวินิจฉัยชี้ขาดเมื่อคดีเสร็จการพิจารณาหรือวินิจฉัยชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมายตามมาตรา 24 ซึ่งเป็นเหตุให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่องหรือเฉพาะแต่ประเด็นแห่งคดีบางข้อ ถ้าคำสั่งนั้นไม่ใช่คำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือประเด็นแห่งคดี เช่น คำสั่งระหว่างพิจารณาก็ย่อมไม่อยู่ในบังคับของมาตรานี้ อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดนี้ ยังไม่ถึงที่สุด ถ้าถึงที่สุดต้องไปดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148

2. การห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำดังกล่าว มีข้อยกเว้นดังนี้.-

2.1 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 143 บัญญัติให้อำนาจศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีสั่งแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยให้ถูกต้องได้ แต่จะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้คำวินิจฉัยในคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิม การแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ

2.2 เป็นการพิจารณาคดีใหม่ในกรณีดังต่อไปนี้

ก. คดีซึ่งได้มีการพิจารณา และชี้ขาดตัดสินไปฝ่ายเดียวตามมาตรา 209 ไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ เพราะเป็นการกระทำที่กฎหมายให้อำนาจกระทำได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 144 (2)

ข. คดีที่เอกสารสูญหายหรือบุบสลาย ตามมาตรา 53 ไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ เพราะเป็นกรณีกฎหมายอนุญาตให้ทำได้

2.3 เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีต่อไปนี้เป็นคือ.-

ก. การยื่น ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ซึ่งอุทธรณ์หรือฎีกา ตามมาตรา 229 และ 147 ในการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลชั้นต้น ดังนั้นอาจจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการนั้น ๆ ได้ตามความจำเป็น เช่น ผู้อุทธรณ์หรือฎีกายื่นคำร้องขอ

ขยายระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือขอขยายระยะเวลาในการวางเงินค่าฤชาธรรมเนียม ซึ่งจะต้องวางศาลตามมาตรา 229 กรณีดังกล่าว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 144 (3) อนุญาตให้ทำได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ

ข. การดำเนินวิธีการบังคับชั่วคราวในระหว่างการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 154 วรรคสุดท้าย กล่าวคือ ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ถ้าโจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 หากศาลชั้นต้นยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลชั้นสูงแล้วศาลชั้นต้นก็ย่อมมีอำนาจทำการไต่สวนและมีคำสั่งได้เอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 วรรคสุดท้าย (คำพิพากษาฎีกาที่ 562/2490) การดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยศาลชั้นต้นดังกล่าว จึงไม่เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ เพราะกฎหมายให้อำนาจไว้ให้กระทำได้

2.4 เป็นกรณีที่ศาลสูงมีคำสั่งให้ย้อนสำนวนคืนไปยังศาลล่าง เพื่อให้พิจารณาและพิพากษาคดีนั้นใหม่ กล่าวคือ เมื่อคดีปรากฏเหตุคงที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 243 (1) (2) และ (3) ศาลสูงย่อมมีอำนาจพิพากษาให้ยกคำพิพากษาศาลล่างโดยให้ศาลล่างพิจารณาพิพากษาคดีนั้นใหม่ การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลล่างดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ

2.5 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นโดยปกติย่อมเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลชั้นต้นที่ได้พิจารณาและตัดสินชี้ขาดคดีนั้นตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 302 วรรคหนึ่ง เว้นแต่ศาลอุทธรณ์ จะได้มีคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา (2) และ (3) ให้ศาลชั้นต้นอื่นพิจารณาและพิพากษา ซึ่งกรณีเช่นนี้ศาลที่มีอำนาจบังคับคดีศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น การบังคับคดีโดยศาลชั้นต้นที่ได้พิจารณา และชี้ขาดตัดสินคดีนั้นก็ดี หรือศาลอื่นก็ดี ไม่ถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ

3. การห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำดังกล่าว ย่อมไม่เป็นการตัดสิทธิในการที่ศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณา ดังต่อไปนี้-

3.1 การที่ศาลชั้นต้นศาลใด หรือศาลแพ่ง ศาลอาญา หรืออุทธรณ์ ศาลฎีกา จะต้องทำการซักถามหรือตรวจ หรือดำเนินการสอบสวนพิจารณาใด ๆ นอกเขตอำนาจศาล นั้น ศาลดังกล่าวย่อมมีอำนาจที่จะแต่งตั้งศาลอื่นที่เป็นศาลชั้นต้นให้ทำการซักถามหรือ ตรวจหรือดำเนินการสอบสวนพิจารณาแทนได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรการ 16, 102)

3.2 การดำเนินการสอบสวนพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรการ 240 (2) และ (3) การดำเนินการสอบสวนพิจารณาของศาลชั้นต้นตามคำสั่งของศาลสูง ดังกล่าว ไม่ถือว่าเป็นการดำเนินการสอบสวนพิจารณาซ้ำ

4. การฟ้องซ้ำ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรการ มาตรการ 148 บัญญัติว่า "คดีที่ได้ มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีกในประเด็น ที่ได้วินิจฉัย โดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

- (1) เมื่อเป็นกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล
- (2) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งได้กำหนดวิธีการชั่วคราว ให้อยู่ภายในบังคับที่จะ แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกเสียได้ตามพฤติการณ์
- (3) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้ยกคำฟ้องเสียโดยไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะนำ คำฟ้องมายื่นใหม่ ในศาลเดียวกันหรือในศาลอื่น ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของ กฎหมายว่าด้วยอายุความ"

1. หลักเกณฑ์ในการฟ้องซ้ำ

- 1.1 คดีนั้นได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว
- 1.2 คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะต้องถึงที่สุดแล้ว
- 1.3 ห้ามคู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีก
- 1.4 ห้ามเฉพาะประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยไปแล้ว
- 1.5 ประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยไปแล้วโดยอาศัยเหตุใด ก็ห้ามฟ้องเฉพาะอ้างเหตุ

นั้นอีก

1.1 คดีนั้นได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว หมายความว่า ศาลที่ยังมิได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 131, 142 ประการใดแล้ว ระหว่างนั้นคู่ความจะต่อสู้คดีว่ามีการฟ้องซ้ำไม่ได้

1.2 คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะต้องถึงที่สุดแล้ว หมายความว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งใดถึงที่สุดแล้ว จึงจะเริ่มพิจารณาหลักมาตรา 148 ได้ คำพิพากษาคดีแพ่งจะถึงที่สุดเมื่อใดต้องอาศัยมาตรา 147 กล่าวคือ คำพิพากษาหรือคำสั่งใดจะเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งเรื่องนั้น กล่าวคือ คำพิพากษาหรือคำสั่งใดซึ่งตามกฎหมายจะอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีการขอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้นั้นให้ถือว่าถึงที่สุด ตั้งแต่วันที่ศาลได้อ่านเป็นต้นไป ส่วนคำพิพากษาใดที่อาจอุทธรณ์ฎีกาหรือขอให้พิจารณาใหม่ได้ แต่ไม่ได้มีการอุทธรณ์ฎีกาหรือขอให้พิจารณาใหม่ภายในเวลาที่กำหนดไว้ให้ถือว่าถึงที่สุดตั้งแต่ระยะเวลาเพื่อการอุทธรณ์ฎีกา หรือขอให้พิจารณาใหม่ได้สิ้นสุดลง ถ้าได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาและศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ให้ถือว่าคำพิพากษาเดิมนั้นถึงที่สุดตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดี เช่นเดียวกับเมื่อมีการขอให้พิจารณาใหม่ ถ้าศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้จำหน่ายคดี คำพิพากษาเดิมก็ถึงที่สุดตั้งแต่วันมีคำสั่งนั้น

1.3 ห้ามคู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีก หมายความว่า ถ้าคู่ความอื่นเป็นผู้ฟ้องยอมฟ้องได้ ทั้งนี้ มีมาตรา 145 วรรคสอง บัญญัติเป็นแนวทางอยู่ คือ คำพิพากษาย่อมผูกพันเฉพาะคู่ความเท่านั้นหากผูกพันบุคคลภายนอกด้วยไม่ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น คำว่า "คู่ความเดียวกัน" หมายความว่า โจทก์จำเลย และผู้สืบสิทธิจากโจทก์จำเลยในคดีเรื่องก่อนหรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีก่อน แม้จะฟ้องคนละศาลก็ต้องห้าม

มีปัญหาว่า ถ้าจำเลยร่วมเคยเป็นคู่ความเดียวกันกับโจทก์ในคดี เมื่อโจทก์ฟ้องคดีหลังจึงร้องสอดเข้าเป็นจำเลยร่วม จะเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่ เช่น แดงโจทก์ฟ้องดำเป็นจำเลยเรื่องพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน ศาลพิพากษาให้ที่ดินเป็นของดำ คดีถึงที่สุดแล้วต่อมาดำขายที่ดินให้เขียว แดงจึงฟ้องเขียวว่าที่ดินแปลงนั้นเป็นของตน ขอให้ขับไล่เขียว ขอให้ศาลหมายเรียกดำเข้ามาในคดี ดังนี้ ฟ้องของแดงในคดีหลังเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่ สำหรับปัญหานี้ได้มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยว่าไม่เป็นฟ้องซ้ำ คือคำพิพากษาฎีกาที่ 183/2512 วินิจฉัยว่าคดีก่อนโจทก์ฟ้องขับไล่บุตรเขยจำเลยให้รื้อถอนบ้านเรือนออกไปจากที่พิพาท ซึ่งอ้างว่าเป็นของโจทก์บุตรเขยจำเลยต่อสู้กรรมสิทธิ์ ศาลพิพากษายกฟ้อง

คดีถึงที่สุดแล้ว โจทก์มาฟ้องคดีนี้ ขอให้ขับไล่จำเลยหรือถอนบ้านเรือนออกไปจากที่พิพาท บุตรชายจำเลยร้องสอด เข้าต่อสู้ร่วมกับจำเลยดังนี้ คดีระหว่างโจทก์กับจำเลยไม่เป็นฟ้องซ้ำ เพราะจำเลยในคดีนี้มีใช้คู่ความเดียวกันกับคู่ความในคดีก่อน การที่บุตรชายจำเลย ร้องสอดเข้ามาในคดีด้วยความสมัครใจเอง ไม่ทำให้ฟ้องระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นฟ้องซ้ำ ส่วนคดีระหว่างโจทก์กับผู้ร้องสอดจะเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่ ศาลก็ยอมพิจารณาพิพากษา คดีนี้ต่อไปได้ โดยไม่จำต้องแยกวินิจฉัยคดีระหว่างโจทก์กับผู้ร้องสอดก่อน

และท่านอาจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ ได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ไว้ในหนังสือประมวลคำตอบกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดย นายไพจิตร ปุญญพันธ์ พิมพ์ที่โรงพิมพ์แสงทองการพิมพ์ ปี 2521 หน้า 165 บรรทัดที่ 15-21 ว่าแม้โจทก์กับจำเลยรวมจะเคยเป็นความเกี่ยวกับที่ดินพิพาทมาก่อนก็จริง แต่คดีหลัง โจทก์ก็ไม่ได้ฟ้องจำเลยรวมเป็นจำเลย แต่ฟ้องจำเลย ๆ ขอให้ศาลหมายเรียกจำเลยรวมเข้ามาในคดีต่างหาก กรณีจึงปรับด้วยมาตรา 145 ตอนแรกในข้อที่ว่าคำพิพากษาในคดีก่อนเกี่ยวกับที่ดินพิพาทยอมผูกพันโจทก์กับจำเลยรวม จำเลยรับโอนมาจึงเป็นผู้สืบสิทธิ เมื่อโจทก์ไม่มีทางมีสิทธิดีกว่าจำเลยรวมแล้ว ก็ยอมไม่มีสิทธิดีกว่าจำเลยไปด้วย

1.4 ห้ามเฉพาะประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยไปแล้ว กล่าวคือ เป็นเรื่องที่กฎหมายประสงค์จะให้คดีมีข้อยุติลง ณ จุดใดจุดหนึ่งเพื่อระงับข้อพิพาทโดยเด็ดขาด จึงห้ามนำประเด็นที่ศาลได้ชี้ขาดแล้วกลับมาพิจารณากันใหม่ ประเด็นตามมาตรา 148 หมายถึงประเด็นในคดีทั้งหมด ประเด็นในคดีนั้น หมายถึงฟ้องโจทก์มีข้อหาข้ออ้างใด ๆ ตามนัยแห่งมาตรา 172 รวมกันทุกข้อยอมเป็นประเด็นดังกล่าวนี้ทั้งหมด ซึ่งศาลจะต้องพิจารณาตามความในมาตรา 141 (5) และมาตรา 142 นอกจากนี้แล้ว หากคดีถึงที่สุดลงโดยวิธีทางแห่งพยานหลักฐานยอมอยู่ในเรื่องประเด็นด้วย เช่น ศาลยกฟ้องโจทก์เพราะสัญญาที่นำมาฟ้องมิได้ปิดอาการแสดมปีบริบูรณ์ตามประมวลรัษฎากร (คำพิพากษาฎีกาที่ 278/2492) ศาลไม่รับฟังพยานเพราะยื่นผิดบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1165/2492, 792/2483) เหล่านี้เป็นเรื่องที่โจทก์เสนอคดีโดยมิได้ปฏิบัติตามกฎหมาย เมื่อศาลพิพากษายกฟ้องต้องถือว่าได้ชี้ขาดประเด็นในคดีแล้วเช่นกัน นอกจากนี้ขอให้พิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้

1. โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากห้องเช่า และเรียกค่าเสียหายตั้งแต่วันสิ้นอายุสัญญาเช่าจนถึงวันฟ้อง ศาลพิพากษาบังคับคดีให้ตามฟ้องโจทก์ แต่ปรากฏว่า

จำเลยจะออกจากห้องเช่าได้เป็นเวลาภายหลังฟ้องถึง 26 เดือน โจทก์จึงมาฟ้องเรียกค่าเสียหายสำหรับ 26 เดือน เป็นเงินจำนวนหนึ่งเป็นคดีใหม่ ดังนี้ เห็นได้ว่าคดีแรกโจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยโจทก์อาจเรียกฟ้องค่าเสียหายในมูลละเมิดได้ตามที่คาดเห็นอยู่แล้ว ซึ่งศาลก็จะพิพากษาให้ตามขอ แต่โจทก์มิได้เรียกฟ้องเสียให้เสร็จสิ้นไปตามสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมาย การนำมาฟ้องเพิ่มในเรื่องค่าเสียหาย 26 เดือน จึงเป็นการรื้อฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 1608/2497)

2. คดีก่อนโจทก์ฟ้องว่าจำเลยทั้งสองทำละเมิดสมคบกันเอาที่ดินของโจทก์ไปขายให้กันเอง ขอให้ศาลพิพากษาว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ ห้ามจำเลยทั้งสองเกี่ยวข้อง ศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี คดีถึงที่สุด ผลจึงเป็นว่าโจทก์ได้ฟ้องจำเลยเรียกคืนทรัพย์สินอันเสียไปเนื่องจากการละเมิดของจำเลย นับหนึ่งเป็นการเรียกค่าสินไหมทดแทนในการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคสอง ดังนี้ โจทก์จะกลับมาฟ้องจำเลยเป็นคดีใหม่เรียกค่าเสียหายในการที่โจทก์ไม่ได้ทำนาอีกไม่ได้เป็นการฟ้องซ้ำ เพราะจำเลยต้องนำประเด็นเรื่องละเมิดมาพิจารณากันอีก (คำพิพากษาฎีกาที่ 923/2493)

ข้อสังเกต

1. การที่ศาลยกฟ้องเพราะฟ้องโจทก์ไม่ได้บรรยายเหตุที่ทำให้มีสิทธิฟ้อง ถือว่าเป็นการวินิจฉัยโดยเหตุทางวิธีพิจารณา ยังไม่ได้วินิจฉัยชี้ขาดประเด็นในคดี คือไม่ได้ชี้ขาดว่าสิทธิของโจทก์มีหรือไม่นั่นเอง ดังเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 345/2495 โจทก์ฟ้องขอให้ขับไล่จำเลยออกจากห้องเช่าของโจทก์ ศาลพิพากษายกฟ้องโดยอาศัยเหตุว่าฟ้องของโจทก์ไม่กล่าวอ้างถึงเหตุใดเหตุหนึ่งที่ทำให้โจทก์มีสิทธิฟ้องขับไล่ โจทก์จึงมาฟ้องใหม่ อ้างว่าจำเลยผิดสัญญาเช่าโดยเอาห้องไปให้เช่าช่วง ขอให้ขับไล่ ดังนี้ไม่เป็นฟ้องซ้ำ

2. การที่ศาลยกฟ้องเพราะสัญญาเช่าไม่ปิดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากรก็ดี เพราะสัญญาเช่าไม่มีพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ดี มีผลเช่นเดียวกับโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานมาแสดง โจทก์จะนำคดีมาฟ้องใหม่ โดยโจทก์จัดให้มีการปิดอากรแสตมป์ หรือมีพยานรับรองถูกต้องแล้วไม่ได้ เพราะเท่ากับว่าฟ้องใหม่โดยอ้างว่ามีพยานหลักฐานนั่นเอง

3. โจทก์ฟ้องจำเลยให้ชำระหนี้แก่โจทก์ ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์คดีถึงที่สุด เมื่อโจทก์บังคับคดี ปรากฏว่าจำเลยไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงมาชำระหนี้ ดังนั้นโจทก์อาจเอาหนี้จำนวนดังกล่าวมาฟ้องให้จำเลยล้มละลายได้ไม่เป็นฟ้องซ้ำ เพราะคดีทั้งสองมีประเด็นต่างกัน คดีแพ่งมีประเด็นว่าจำเลยเป็นลูกหนี้โจทก์หรือไม่ ส่วนคดีล้มละลายมีประเด็นว่า เมื่อจำเลยเป็นลูกหนี้โจทก์ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งแล้ว จำเลยเป็นบุคคลมีหนี้สินล้นพ้นตัวควรสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลายตามมาตรา 9, 10 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายหรือไม่

4. ศาลยกฟ้องคดีแรกเพราะหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วโจทก์มาฟ้องใหม่ไม่ได้เป็นฟ้องซ้ำ

1.5 ประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยไปแล้วโดยอาศัยเหตุใด ก็ห้ามฟ้องเฉพาะอ้างเหตุหนึ่ง หมายความว่า คดีแรกศาลตัดสินชี้ขาดประเด็นไปแล้วประเด็นนั้นก็นำมาฟ้องร้องกันอีกไม่ได้ แต่ถ้าอาศัยเหตุอื่นไม่ใช่เหตุที่คดีแรกกล่าวไว้แม้ประเด็นจะซ้ำกันก็ฟ้องได้

2. ข้อยกเว้นไม่ถือเป็นฟ้องซ้ำ คือ

1. เมื่อกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เช่น

ก. คู่ความคัดค้านว่าบังคับคดีไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ตรงคำพิพากษา เป็นเหตุให้ศาลต้องทำการไต่สวนหรือพิจารณาอีก

ข. บุคคลภายนอกคัดค้านว่าคำพิพากษาไม่มีผลถึงตัวเขา เพราะเขาไม่ใช่บริวารของคู่ความ

ค. บุคคลภายนอกคัดค้านว่าทรัพย์สินที่ยึดไม่ใช่ของคู่ความ

2. เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งได้กำหนดวิธีการชั่วคราวให้อยู่ภายในบังคับที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกได้ตามพฤติการณ์

เป็นกรณีที่ศาลเห็นสมควรจะสั่งกำหนดไว้ล่วงหน้าเพราะการพิจารณาไม่อาจทราบความเสียหายที่แน่นอน หรือพฤติการณ์นั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้ กฎหมายให้อำนาจศาลตามข้อนี้ซึ่งสอดคล้องกัน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 444 และมาตรา 1596)

3. เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ยกฟ้องเสียโดยไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะนำคำฟ้องมายื่นใหม่ในศาลเดียวกัน หรือศาลอื่นภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยอายุความหมายความว่า เป็นอำนาจของศาลที่จะสั่งเองได้ ซึ่งหากศาลสั่งเช่นนั้นแล้ว แม้ว่าจะ

ฟ้องชั่วคราวความฝ่ายนั้นก็ฟ้องได้ แต่ถ้ากรณีที่ศาลไม่ได้อนุญาตไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว แม้ว่าคู่ความจะได้กล่าวไว้ในคำคู่ความว่าตนสงวนสิทธิที่จะฟ้องใหม่ก็ตาม ก็หาอาจจะฟ้องได้ไม่ เว้นแต่ศาลจะให้อนุญาตไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งเท่านั้น

5. การฟ้องซ้อน

คำว่า "ฟ้องซ้อน" นี้ไม่มีบัญญัติไว้ในกฎหมาย เช่น การฟ้องซ้ำหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ มีแต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง บัญญัติว่า "นับแต่เวลาที่ไต่ยื่นคำฟ้องแล้ว คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา และผลแห่งการนี้ (1) ห้ามไม่ให้โจทก์ยื่นคำฟ้องเรื่องเดียวกันนั้นต่อศาลเดียวกัน หรือต่อศาลอื่น ฯลฯ" ซึ่งหมายความว่าในเมื่อโจทก์ได้ยื่นฟ้องและคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณา จึงห้ามนำคดีเรื่องเดียวกันนั้นมาฟ้องอีก จะทำให้ซ้อนกันกับคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณา จึงเรียกว่า "ฟ้องซ้อน"

กรณี que ถือว่าเป็นฟ้องซ้อน มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. คดีเดิมต้องอยู่ในระหว่างพิจารณา ไม่ว่าจะเป็ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา

2. คู่ความทั้งสองฝ่ายในคดีเดิมและคดีหลังจะต้องเป็นคู่ความเดียวกัน

3. คดีเดิมกับคดีหลังต้องเป็นเรื่องเดียวกัน

4. ห้ามโจทก์ฟ้อง

5. ในศาลเดียวกันหรือศาลอื่น

1. คดีเดิมต้องอยู่ในระหว่างพิจารณา ไม่ว่าจะเป็ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา

การที่จะถือว่าเป็นฟ้องซ้อนได้นั้นต้องปรากฏว่าคดีเดิมอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล จะเป็นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก็ได้ แล้วโจทก์ได้นำคดีเรื่องเดียวกันนั้นมาฟ้องจำเลยในคดีเดิมอีก จึงไปซ้อนกับคดีที่อยู่ระหว่างพิจารณา แต่ถ้าคดีเดิมศาลได้พิพากษตามยอมไปแล้ว หรือศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด การที่โจทก์นำคดีเรื่องเดียวกับที่ศาลได้พิพากษาไปแล้วมาฟ้องอีก ก็ไม่เป็นการซ้อนกัน เพราะคดีเดิมไม่มีอยู่ในระหว่างพิจารณา เช่น โจทก์ฟ้องจำเลย กระทำละเมิด ขอให้ศาลบังคับจำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนคดีอยู่ในระหว่างพิจารณา โจทก์ได้ฟ้องเรียกค่ารักษาพยาบาลจากจำเลย เพราะเหตุละเมิดอันเดียวกันคดีแรก แต่โจทก์ลืมเรียกค่ารักษาพยาบาลจึงมาฟ้องเป็นคดี

นี้ คดีหลังของโจทก์เป็นฟ้องช้อนต้องห้ามมิให้ฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1)

โจทก์เคยฟ้องจำเลยหาว่าจำเลยผิดสัญญาเช่าที่ดิน ขอให้ขับไล่ ให้จำเลยสถานที่เช่าคืน คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ โจทก์มาฟ้องคดีใหม่อีกเรียกค่าเสียหายและเงินที่โจทก์จ่ายทตรงไปในการปลูกสร้างอาคารตามสัญญาเช่าฉบับเดียวกันนั้น ดังนั้นการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุที่จำเลยไม่ส่งมอบสถานที่เช่าคืนจึงต้องห้ามมิให้ฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 466/2503 มติที่ประชุมใหญ่)

เดิมโจทก์ฟ้องจำเลยเรียกค่าซื้อสิ่งของแล้วถอนฟ้องไป ศาลชั้นต้นอนุญาตแล้ว แต่จำเลยอุทธรณ์คำสั่งที่ศาลอนุญาต คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ โจทก์มาฟ้องจำเลยในมูลที่อื่นเดียวกันอีก จึงเป็นฟ้องช้อน ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1068/2517)

2. คู่ความทั้งสองฝ่ายในคดีเดิมและคดีหลังจะต้องเป็นคู่ความเดียวกัน

คดีเดิมและคดีหลังทั้งโจทก์และจำเลยต้องเป็นรายเดียวกัน หมายความว่าในคดีเดิมโจทก์ฟ้องจำเลย มาในคดีหลังโจทก์ก็เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยอีก แต่ถ้าคดีเดิมโจทก์ฟ้องจำเลย ในคดีหลังจำเลยกลับเป็นโจทก์ฟ้องโจทก์ในคดีเดิมเป็นจำเลยบ้างเช่นนี้ไม่ถือเป็นคู่ความเดียวกันจึงไม่เป็นฟ้องช้อน

การเป็นโจทก์ในคดีหลัง แม้จะเป็นคนละคนกับในคดีเดิม แต่ผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิร่วมกับโจทก์ในคดีเดิม เป็นผู้ที่โจทก์ในคดีเดิมเป็นตัวแทนหรือเป็นผู้สืบสิทธิจากโจทก์ในคดีเดิมแล้ว ถือว่าเป็นโจทก์คนเดียวกัน จึงมาฟ้องเป็นคดีหลังไม่ได้ เป็นฟ้องช้อน เช่น

(1) เจ้าของรวม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1359 บัญญัติว่า "เจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ อาจใช้สิทธิอันเกิดแต่กรรมสิทธิ์ครอบไปถึงทรัพย์สินทั้งหมดเพื่อต่อสู้นักกลางนอก ฯลฯ" ดังนั้น ถ้าเจ้าของรวมคนหนึ่งเป็นโจทก์ฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์รวมแล้ว คดีอยู่ในระหว่างพิจารณา เจ้าของรวมคนอื่นจะเป็นโจทก์ฟ้องอีกไม่ได้

(2) คู่สมรส ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 บัญญัติว่า "สามีและภรรยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง ฯลฯ"

ดังนั้น ถ้าสามีหรือภรรยาเป็นโจทก์ฟ้องคดีเกี่ยวกับการจัดการสินสมรส ขณะคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาสามีหรือภรรยาจะมาเป็นโจทก์ฟ้องในเรื่องเดียวกันอีกไม่ได้

(3) ผู้จัดการมรดก ถ้าผู้จัดการมรดกได้ยื่นฟ้องเกี่ยวกับการจัดมรดกไว้แล้ว คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาทายาทจะมาฟ้องในเรื่องเดียวกันอีกไม่ได้ เพราะผู้จัดการมรดกได้ฟ้องแทนทายาทอยู่แล้ว

(4) ผู้สืบสิทธิจากโจทก์ กรณีโจทก์ฟ้องคดีไว้ และได้มรณะขณะคดีอยู่ในระหว่างพิจารณา ผู้ที่สืบสิทธิจากโจทก์จะนำคดีเรื่องเดียวกันมาฟ้องอีกไม่ได้

(5) ผู้ร้องสอด ถ้าการร้องสอดเข้ามาในคดีโดยศาลหมายเรียกให้เข้ามาเป็นจำเลย แม้โจทก์ในคดีเดิมกับคดีหลังจะเป็นคนเดียวกัน และได้ฟ้องผู้ร้องสอดเป็นจำเลยในคดีเดิม ก็ตาม แต่ในคดีหลังโจทก์มิได้ฟ้องผู้ร้องสอด ผู้ร้องสอดเข้ามาเป็นจำเลยในคดีหลังก็ด้วยการถูกหมายเรียก ฟ้องโจทก์ในคดีหลังจึงไม่เป็นฟ้องซ้อน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1337/2519)

ถ้าการร้องสอดเข้ามาในฐานะคู่ความฝ่ายที่สาม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (1) โดยผู้ร้องสอดตั้งสิทธิของผู้ร้องเข้ามาในฐานะคู่ความฝ่ายที่สาม และเป็นปฏิปักษ์แก่โจทก์และจำเลย ซึ่งถ้าศาลรับคำร้องสอดไว้ โจทก์จำเลยก็ต้องให้การแก้คำร้องสอด คำร้องสอดของผู้ร้องจึงเป็นคำฟ้อง และผู้ร้องอยู่ในฐานะเป็นโจทก์ ผู้ร้องได้ฟ้องโจทก์จำเลยแล้ว คดีอยู่ในระหว่างพิจารณา เมื่อผู้ร้องได้ร้องสอดเข้ามาในคดีที่โจทก์ฟ้องจำเลยและตั้งสิทธิเช่นเดียวกับคดีที่ผู้ร้องสอดเป็นโจทก์ฟ้องโจทก์จำเลย และคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาคำร้องสอดของผู้ร้องจึงเป็นฟ้องซ้อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1) (คำพิพากษาฎีกาที่ 3129/2524)

3. คดีเดิมกับคดีหลังเป็นเรื่องเดียวกัน

การฟ้องคดีทั้งคดีเดิมและคดีหลังจะต้องเป็นการฟ้องเกี่ยวกับประเด็นอย่างเดียวกันมูลละเมิดอันเดียวกัน ผิดสัญญาอันเดียวกัน หรือเกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาทรายเดียวกันกล่าวคือ การฟ้องคดีหลังนั้นจะต้องสืบเนื่องมาจากมูลกรณีเดียวกันกับคดีก่อนซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณา แม้การฟ้องเป็นคดีใหม่จะเปลี่ยนข้ออ้างหรือสภาพแห่งข้อหา หรือข้อเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบในเงินจำนวนอื่นก็ตาม

4. ห้ามโจทก์ฟ้อง

คำว่า “โจทก์” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1) หมายถึงโจทก์ในคดีหลังและคดีเดิมเป็นคนเดียวกัน และยังหมายถึงผู้ที่มีอำนาจทำการแทนโจทก์คนเดิมด้วย เช่น เจ้าของรวม ตัวแทน ผู้จัดการมรดกและสืบสิทธิ์ การฟ้องข้อที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1) นี้ ห้ามเฉพาะโจทก์เท่านั้นมิได้ห้ามจำเลย ดังนั้น ถ้าจำเลยในคดีเดิมได้มาเป็นโจทก์ฟ้องโจทก์คดีเดิมเป็นจำเลยในคดีหลังนี้ไม่ต้องห้ามฟ้อง

5. ในศาลเดียวกันหรือศาลอื่น

การฟ้องข้อตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1) บัญญัติว่า คำฟ้องที่เสนอภายหลังอันถือเป็นฟ้องข้อนี้ จะเสนอในศาลที่คดีเดิมอยู่ในระหว่างพิจารณาหรือเสนอยังศาลอื่นที่มีเขตอำนาจก็ได้

6. คำสั่งหรือคำพิพากษาถึงที่สุด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 147 บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ซึ่งตามกฎหมายจะอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้ ให้ถือว่าเป็นที่สุด ตั้งแต่วันที่ได้อ่านเป็นต้นไป

คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ที่อาจอุทธรณ์ฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ได้นั้นถ้ามิได้อุทธรณ์ฎีกา หรือร้องขอให้พิจารณาใหม่ภายในเวลาที่กำหนดไว้ถือว่าเป็นที่สุด ตั้งแต่ระยะเวลาเช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลง ถ้าได้มีอุทธรณ์ ฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ และศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา หรือศาลชั้นต้น ซึ่งพิจารณาคดีเรื่องใหม่ มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 132 คำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่มิคำสั่งให้จำหน่ายคดีจากสารบบความ

คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้น ซึ่งพิจารณาคดีนั้นให้ออกใบสำคัญแสดงว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นได้ถึงที่สุดแล้ว”

จากบทบัญญัติดังกล่าว คำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุด ดังต่อไปนี้

1. ถึงที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ได้แก่ กรณีที่กฎหมายบัญญัติว่าให้เป็นที่สุด หรือต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา หรือห้ามมิให้ขอพิจารณาคดีใหม่ เช่น กรณีตามมาตรา 6, 8, 14, 28, 38, 156, 222, 224, 230, 236 และ 267 เป็นต้น

2. ถึงที่สุดเมื่อพ้นระยะเวลาที่จะอุทธรณ์หรือฎีกา หรือพ้นระยะเวลาที่จะมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่

3. ถึงที่สุดเมื่อศาลมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 132

4. เมื่อคดีถึงที่สุด คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นซึ่งพิจารณาคดีนั้นให้ออกใบสำคัญ แสดงว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นได้ถึงที่สุดแล้ว การขอใบรับรองคำพิพากษานั้นต้องเป็นคดีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และต้องร้องขอต่อศาลชั้นต้น

คำถาม (เรื่องผลแห่งคำพิพากษา)

ข้อ 1 คดีแพ่งในชั้นแรกศาลชั้นต้นมีคำสั่งจำหน่ายคดี โดยหลงผิดว่าโจทก์ไม่มาศาล โจทก์มายื่นคำร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งจำหน่ายคดีนั้น ศาลสั่งยกฟ้อง โจทก์ยื่นคำร้องใหม่ขอให้ศาลสั่งยกเลิกคำสั่งจำหน่ายคดี เช่นนี้ ถ้าท่านเป็นศาลจะสั่งตามคำร้องของโจทก์อย่างไร เพราะเหตุใด

ข้อ 2 สอนและแสงได้ร่วมกันซื้อที่ดินแปลงหนึ่ง โดยลงชื่อสอนในโฉนดที่ดินเพียง ผู้เดียว สอนได้นำที่ดินไปขายฝากไว้กับสมโดยแสงไม่ทราบ ต่อมาแสงได้ยื่นฟ้องสอนขอลงชื่อร่วมในโฉนดที่ดินซึ่งสอนไม่ยินยอม คดีอยู่ระหว่างพิจารณา ก่อนสัญญาขายฝากจะครบกำหนด แสงจึงทราบว่าสอนได้นำที่ดินไปขายฝากไว้กับสม แสงได้ไปขอไต่ถอนการขายฝากจากสม สอนเข้าขัดขวางและในที่สุดสมไม่ยินยอมให้ไต่ แสงจึงฟ้องสอนและสมว่าสมคบกันไม่ยอมให้แสงไต่ถอนการขายฝากคดีอยู่ระหว่างการพิจารณา สอนได้ไปทำสัญญาเช่าที่ดินแปลงดังกล่าวจากสม และสอนผิดสัญญาเช่า สมจึงเป็นโจทก์ฟ้องขับไล่สอนและบริวารออกจากที่ดิน คดีอยู่ระหว่างพิจารณา แสงได้ร้องสอดเข้ามาในคดีทั้งอ้างในคำร้องว่าเป็นการฉ้อฉล โดยสอนมีเจตนาให้ผิดสัญญา เพื่อสมจักได้มีโอกาสฟ้องขับไล่สอนและแสงออกจากที่ดิน ดังนี้ ถ้าท่านเป็นศาลจะสั่งคำร้องของแสงอย่างไร เพราะเหตุใด

ข้อ 3 นายเจริญตกลงซื้อถ้วยแก้วจากนายวิทยาโดยนายเจริญได้วางมัดจำด้วยการสั่งจ่ายเช็คและมอบให้นายวิทยา ต่อมานายวิทยาผิดนัดส่งมอบถ้วยแก้วให้นายเจริญไม่ได้ นายเจริญได้เป็นโจทก์ฟ้องนายวิทยาเป็นจำเลย ขอให้ศาลบังคับจำเลยคืนเงินมัดจำและค่าเสียหายที่โจทก์ต้องไปซื้อถ้วยแก้วจากผู้อื่นแพงขึ้น คดีอยู่ในระหว่างพิจารณา นายเจริญได้ยื่นฟ้องให้นายวิทยารับผิดจากการที่นายเจริญต้องชำระเงินตามเช็คที่นายเจริญได้มอบให้นายวิทยาเป็นการวางมัดจำและนายวิทยาได้นำเช็คดังกล่าวโอนให้บุคคลภายนอก และเรียกค่าสินไหมทดแทนจากกรณีที่นายเจริญต้องแต่งตั้งทนายความสู้คดี ดังนี้ ถ้าท่านเป็นศาลจะสั่งคำฟ้องนายเจริญคดีหลังอย่างไร

ข้อ 4 โจทก์ฟ้องห้ามจำเลยมิให้เกี่ยวข้องกับที่ดินซึ่งโจทก์ซื้อจากจำเลยไปแล้ว จำเลยต่อสู้ว่าการซื้อขายที่ดินทำไม่ถูกต้องตามแบบเป็นโมฆะ ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าการซื้อขายที่ดินเป็นโมฆะ โจทก์ยื่นอุทธรณ์ว่าการซื้อขายที่ดินไม่เป็นโมฆะ ขณะคดีอยู่ใน

ระหว่างอุทธรณ์ โจทก์ยื่นคำฟ้องจำเลยเป็นอีกคดีหนึ่ง อ้างว่าเมื่อการซื้อขายที่ดินรายนี้ ศาลพิพากษาว่าเป็นโมฆะ โจทก์จึงขอให้จำเลยคืนเงินค่าซื้อที่ดิน 200,000 บาทให้โจทก์ให้ท่านวินิจฉัยว่าคำฟ้องของโจทก์คดีหลังเป็นฟ้องซ้ำหรือฟ้องซ้อนหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 5 สนิทและสนมเป็นเจ้าของร่วมในที่ดินและห้องแถว สนิทได้เป็นโจทก์ฟ้องขับไล่วินิจฉัยผู้เช่าเป็นจำเลยออกจากห้องแถวพิพาทและเรียกค่าเสียหาย ศาลพิพากษาให้วินิจฉัยจำเลยแพ้คดี และให้ออกจากห้องแถวพิพาทพร้อมชดใช้ค่าเสียหายแก่สนิทโจทก์คดีอยู่ในระหว่างอุทธรณ์ สนมซึ่งเป็นเจ้าของร่วมในที่ดินและห้องแถวพิพาทด้วยผู้หนึ่งได้เป็นโจทก์ฟ้องวินิจฉัยเป็นจำเลยในศาลเดิมว่าที่ดินและห้องแถวเป็นของสนมได้มาโดยซื้อจากการขายทอดตลาดของศาลชั้นต้น วินิจฉัยจำเลยโต้แย้งสิทธิของสนมโจทก์ โดยขัดขวางไม่ให้สนมโจทก์เก็บค่าเช่าห้องแถวพิพาท ขอให้ศาลพิพากษาว่าที่ดินและห้องแถวพิพาทเป็นของสนมโจทก์ วินิจฉัยจำเลยต่อสู้ว่าไม่ได้ขัดขวางโจทก์ในการเก็บค่าเช่าห้องแถวพิพาท และตัดฟ้องคำฟ้องของสนมโจทก์เป็นฟ้องซ้ำหรือมิฉะนั้นก็เป็นฟ้องซ้อนกับคดีเดิมให้ท่านวินิจฉัยข้อตัดฟ้องของวินิจฉัยจำเลย

ข้อ 6 โจทก์ฟ้องจำเลย และโจทก์ขอถอนฟ้องโดยแถลงต่อศาลว่าจะไม่ฟ้องจำเลยเกี่ยวกับทรัพย์พิพาทนั้นอีก ศาลอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง ต่อมาโจทก์กลับมายื่นฟ้องขอให้ศาลบังคับจำเลยเกี่ยวกับทรัพย์พิพาทนั้นอีก ดังนี้ จะฟ้องได้หรือไม่ และเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 7 นายกิ่งฟ้องนายแก้วเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นศาลที่มูลคดีเกิดขอให้นายแก้วชำระเงินที่กู้ยืมไปตามสัญญาจากนายกิ่งจำนวน 100,000 บาท นายแก้วให้การต่อสู้ว่าไม่ได้กู้ยืมเงินจำนวนดังกล่าวไปจากนายกิ่ง สัญญากู้เป็นสัญญาปลอมเพราะลายมือชื่อในช่องผู้กู้เป็นลายมือปลอม ขอให้ยกฟ้อง ศาลจังหวัดสมุทรสาครพิจารณาสืบพยานโจทก์จำเลยเสร็จแล้วพิพากษายกฟ้อง โดยวินิจฉัยว่านายแก้วไม่ได้กู้ยืมเงินไปจาก นายกิ่งตามสัญญา ศาลจังหวัดสมุทรสาครอ่านคำพิพากษาดังกล่าวเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2538 ต่อมาวันที่ 25 กันยายน 2538 นายกิ่งนำเอาสัญญากู้ฉบับเดียวกันนั้นมาฟ้องนายแก้วเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดนครปฐมซึ่งเป็นศาลที่นายแก้วมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลอีก ศาลจังหวัดนครปฐมมีคำสั่งให้รับฟ้องของนายกิ่งไว้พิจารณาสำหรับคดีแรกเมื่อครบกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์ในวันที่ 12 ตุลาคม 2538 นายกิ่งก็มีได้

ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลจังหวัดสมุทรสาครแต่อย่างไร คำพิพากษาดังกล่าวจึงถึงที่สุด

ดังนั้น ศาลจังหวัดนครปฐมจะวินิจฉัยชี้ขาดคดีหลังนี้อย่างไร

ข้อ 8 คดีเดิมนายบุญเสริมได้เป็นโจทก์ฟ้องนางยอดหล้าเป็นจำเลย ว่านางยอดหล้าได้ทำหนังสือสัญญาขายฝากทรัพย์สินพิพาทไว้กับนายบุญเสริม ครบกำหนดตามสัญญาแล้ว นางยอดหล้าไม่ไปไต่ถอนคืนทรัพย์สินที่พิพาทที่ขายฝากจึงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนายบุญเสริม ขอให้ขับไล่นางยอดหล้า นางยอดหล้าให้การต่อสู้คดีและแถลงรับว่านางคำดีได้นำทรัพย์สินพิพาทไปขายฝากไว้กับนายบุญเสริมจริง และตกเป็นสิทธิแก่นายบุญเสริมแล้ว แต่เถียงว่าการขายฝากเป็นไปโดยมิชอบเพราะนางคำดีมิได้รับมอบอำนาจจากนางยอดหล้าให้ไปขายฝากไว้กับนายบุญเสริม ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่านางยอดหล้าได้ขายฝากทรัพย์สินพิพาทไว้กับนายบุญเสริมจริง และตกเป็นสิทธิแก่นายบุญเสริมแล้ว ให้ขับไล่นางยอดหล้า ต่อมานางยอดหล้าได้เป็นโจทก์นำคดีมาฟ้องนายบุญเสริมเป็นจำเลยในคดีนี้ว่า สมคบกับนางคำดีปลอมใบมอบอำนาจขายฝากทรัพย์สินพิพาท ขอให้เพิกถอนการขายฝาก ดังนั้น ถ้าท่านเป็นศาลจะสั่งคำฟ้องของนางยอดหล้าอย่างไร เพราะเหตุใด

ข้อ 9 สอนกับแสงเป็นบุตรของสี สวาทเป็นภริยาคนหนึ่งของสี ต่อมาสีถึงแก่ความตาย สอน แสง และสวาท ทายาทของสีได้ทำข้อตกลงแบ่งมรดกซึ่งไม่เป็นไปตามพินัยกรรมกำหนดไว้ สอนได้เป็นโจทก์ฟ้องสวาทขอแบ่งมรดกตามพินัยกรรม ศาลชั้นต้นยกฟ้อง คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ สอนได้เป็นโจทก์ฟ้องแสงขอแบ่งมรดก อ้างว่าแสงถูกตัดมรดก แลศาลชั้นต้นได้เรียกสวาทเข้ามาในคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (3) ในฐานะจำเลย เช่นนี้ให้วินิจฉัยว่าฟ้องของสอนในคดีหลังนี้เป็นฟ้องซ้อนหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 10 โจทก์ฟ้องจำเลย และโจทก์ขอถอนฟ้องโดยแถลงต่อศาลว่าจะไม่ฟ้องจำเลยเกี่ยวกับทรัพย์สินพิพาทนั้นอีก ศาลอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง ต่อมาโจทก์กลับมายื่นฟ้องขอให้ศาลบังคับจำเลยเกี่ยวกับทรัพย์สินพิพาทนั้นอีก ดังนั้นจะฟ้องได้หรือไม่ และเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่ เพราะเหตุใด

คำตอบ

ข้อ 1 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 144

วินิจฉัย ตามปัญหาในชั้นแรกศาลชั้นต้นสั่งจำหน่ายคดีโดยหลงผิดว่า โจทก์ไม่มาศาล จึงไม่ใช้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือประเด็นข้อใดแห่งคดี ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 144 ฉะนั้นเมื่อโจทก์ยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดพลาด และศาลสั่งยกคำร้องของโจทก์ เมื่อโจทก์ยื่นคำร้องใหม่ขอให้ศาลสั่งยกเลิกคำสั่งจำหน่ายคดี ไม่ถือว่าเป็นการดำเนินการกระบวนการพิจารณาซ้ำ เพราะการห้ามดำเนินการพิจารณาซ้ำ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 144 นั้นหมายเฉพาะกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดี

สรุป ถ้าข้าพเจ้าเป็นศาล จะสั่งเพิกถอนคำสั่งจำหน่ายคดีและให้พิจารณาต่อไป

ข้อ 2 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1)

วินิจฉัย ตามปัญหา แสงผู้ร้องได้เป็นโจทก์ฟ้องสอน ขอลงชื่อร่วมในโฉนดซึ่งสอนไม่ยินยอม คดีอยู่ระหว่างพิจารณา แสงได้ร้องสอดเข้ามาในคดีระหว่างสม เป็นโจทก์ฟ้องขับไล่สอนจำเลยและบริวารออกจากที่ดินที่พิพาทโดยอ้างในคำร้องว่าเป็นการฉ้อฉล โดยสอนมีเจตนาให้ผิดสัญญา เพื่อสมจักได้มีโอกาสฟ้องขับไล่สอนและบริวาร คือ แสงผู้ร้องออกจากที่ดิน แสงผู้ร้องได้ตั้งสิทธิของผู้ร้องเข้ามาในคดีในฐานะคู่ความฝ่ายที่สาม และเป็นปฏิปักษ์แก่ทั้งโจทก์และจำเลย หาใช่เข้ามาเพียงเป็นจำเลยต่อสู้คดีกับโจทก์โดยเฉพาะไม่ ซึ่งถ้าศาลรับคำร้องสอดไว้โจทก์และจำเลยก็ต้องให้การแก้คำร้องสอด คำร้องสอดของผู้ร้องจึงเป็นคำฟ้องและผู้ร้องอยู่ในฐานะเป็นโจทก์ หาใช่เป็นจำเลยไม่ ทั้งสิทธิที่ผู้ร้องอ้างว่าถูกโจทก์จำเลยได้แย้งนี้ ผู้ร้องคือแสงได้ฟ้องสอนและสมเป็นคดีต่อศาลไว้แล้ว คดีอยู่ในระหว่างพิจารณา เมื่อผู้ร้องสอดในเรื่องเดียวกันกับคดีที่ผู้ร้องเป็นโจทก์ซึ่งคดีอยู่ระหว่างพิจารณา คำร้องสอดของผู้ร้องจึงเป็นฟ้องซ้อน ต้องห้ามตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1)

สรุป ถ้าข้าพเจ้าเป็นศาล จะสั่งยกคำร้องของผู้ร้องสอดเพราะเป็นฟ้องซ้อน ต้องห้ามตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1)

ข้อ 3 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 173 (1)

วินิจฉัย ศาลจะรับคำฟ้องของนายเจริญไว้พิจารณาเพราะฟ้องคดีหลังของนายเจริญไม่ใช่เรื่องเดียวกันกับคดีแรก จึงไม่เป็นฟ้องซ้อนตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 173 (1)

ข้อ 4 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 148, 173 วรรคสอง (1)

วินิจฉัย ตามปัญหา คดีแรกที่โจทก์ฟ้องจำเลย ศาลชั้นต้นพิพากษาไปแล้วและโจทก์ยื่นอุทธรณ์ คดียังอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ คำพิพากษาคดีก่อนจึงยังไม่ถึงที่สุด ดังนั้น จึงไม่เป็นฟ้องซ้ำตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 148

และคดีแรกกับคดีหลังที่โจทก์ฟ้องจำเลยใหม่เป็นคนละเรื่องกัน กล่าวคือคดีแรกมีประเด็นว่าการซื้อขายที่ดินพิพาทระหว่างโจทก์จำเลยสมบูรณ์อันจะทำให้โจทก์มีสิทธิในที่ดินพิพาทเพียงใดหรือไม่ ส่วนคดีหลังมีประเด็นว่าโจทก์จะมีสิทธิเรียกเงินค่าซื้อที่ดินที่ได้ชำระให้จำเลยไปแล้วคืนได้หรือไม่ แม้คดีแรกยังอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ คำฟ้องคดีหลังของโจทก์ก็ไม่เป็นฟ้องซ้อนตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1)

สรุป คำฟ้องของโจทก์คดีหลังไม่เป็นฟ้องซ้ำตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 148 และไม่เป็นฟ้องซ้อนตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1)

ข้อ 5 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 148, 173 วรรคสอง (1)

วินิจฉัย คำฟ้องของสนมโจทก์ไม่เป็นฟ้องซ้ำ เพราะคดีก่อนที่สนิทเจ้าของร่วมในที่ดินและห้องแถวด้วยผู้หนึ่งเป็นโจทก์ฟ้องวินิจฉัยยังไม่ถึงที่สุด โดยปรากฏว่าคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ และเหตุที่สนมโจทก์นำมาฟ้องแตกต่างกับเหตุที่ได้วินิจฉัยในคดีที่สนิทเป็นโจทก์ฟ้อง

คำฟ้องของสนมโจทก์ฟ้องวินิจฉัยเป็นจำเลยไม่เป็นฟ้องซ้อนกับคดีที่สนิทฟ้องวินิจฉัยและอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ เพราะไม่ถือว่าเป็นคำฟ้องเรื่องเดียวกัน

สรุป ข้อคัดฟ้องของวินิจฉัยจำเลยจึงฟังไม่ขึ้น

หมายเหตุ เจ้าของร่วมนั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1359 ให้อำนาจเจ้าของร่วมคนหนึ่ง ๆ ใช้สิทธิอันเกิดแก่กรรมสิทธิ์ครอบไปถึงทรัพย์สินทั้งหมดเพื่อต่อสู้นุคคลภายนอก ถ้าเจ้าของร่วมคนหนึ่งฟ้องคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์รวม เจ้าของร่วมคนอื่นมาฟ้องใหม่อีกเป็นฟ้องซ้ำหรือฟ้องซ้อน

ข้อ 6 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 176 และมาตรา 148

วินิจฉัย ตามปัญหา โจทก์ฟ้องจำเลยและถอนฟ้องไปโดยแถลงต่อศาลว่าจะไม่ฟ้องจำเลยเกี่ยวกับทรัพย์พิพาทนั้นอีก คำแถลงของโจทก์เช่นนี้ถือได้ว่าโจทก์ยอมสละสิทธิในคดีเรื่องนี้มาฟ้องใหม่ตามมาตรา 176 จึงเป็นกระบวนการพิจารณาที่โจทก์ในคดีก่อนได้กระทำต่อศาล และต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งผูกมัดโจทก์ โจทก์จะมาฟ้องจำเลยเกี่ยวกับทรัพย์พิพาทนั้นอีกไม่ได้ และไม่ฟ้องซ้ำ เพราะศาลยังไม่ได้วินิจฉัยชี้ขาดประเด็นที่พิพาทในคดีเดิม

สรุป โจทก์จะนำคำฟ้องมาฟ้องจำเลยใหม่ ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 176 ไม่ได้ และไม่ฟ้องซ้ำ

ข้อ 7 การที่นายกิ่งเป็นโจทก์ฟ้องนายแก้วต่อศาลจังหวัดสมุทรสาครแล้ว ต่อมา นายกิ่งยังมาฟ้องนายแก้วเป็นจำเลย ตามสัญญาฉบับเดียวกันนั้นต่อศาลจังหวัดนครปฐม กรณีจึงถือได้ว่าทั้งสองคดีนี้โจทก์จำเลยเป็นบุคคลเดียวกันและเป็นการฟ้องคดีในเรื่องเดียวกัน ปัญหาว่าฟ้องคดีหลังเป็นฟ้องซ้ำกับคดีแรกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่าคดีแรกได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วหรือไม่ ปรากฏว่าในขณะที่นายกิ่งยื่นฟ้องนายแก้วที่ศาลจังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2538 นั้น คดีแรกยังอยู่ในระหว่างเวลาอุทธรณ์คดีจึงยังไม่ถึงที่สุด ฟ้องโจทก์คดีหลังจึงไม่เป็นฟ้องซ้ำ เพราะการพิจารณาว่าเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่ต้องพิจารณาเฉพาะในขณะที่ยื่นฟ้อง เมื่อในขณะที่ยื่นฟ้องนั้นไม่เป็นฟ้องซ้ำแล้ว แม้ภายหลังจะครบกำหนดเวลาอุทธรณ์ นายกิ่งก็ได้อุทธรณ์อันเป็นผลทำให้คดีแรกถึงที่สุดไปก็ตาม ก็ไม่ทำให้ฟ้องคดีหลังซึ่งไม่เป็นฟ้องซ้ำกลับกลายเป็นฟ้องซ้ำไปได้

ส่วนปัญหาว่าฟ้องคดีหลังเป็นฟ้องซ้อนตามมาตรา 173 วรรคสอง (1) หรือไม่นั้น ปรากฏว่าขณะที่นายกิ่งยื่นฟ้องนายแก้วที่ศาลจังหวัดนครปฐม ศาลจังหวัดสมุทรสาครได้มีคำพิพากษาแล้วคดีจึงเสร็จไปจากศาลจังหวัดสมุทรสาคร แต่เมื่อนายกิ่งโจทก์ยังมีได้อุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลจังหวัดสมุทรสาคร จึงถือว่าไม่มีคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลใด การที่นายกิ่งยื่นฟ้องคดีหลังจึงไม่เป็นฟ้องซ้อน

แต่การที่นายกิ่งกลับมาฟ้องนายแก้วขอให้ชำระหนี้ตามสัญญาฉบับเดียวกันอีก คดีก่อนกับคดีหลังจึงมีประเด็นข้อพิพาทอย่างเดียวกัน เมื่อศาลจังหวัดสมุทรสาครได้วินิจฉัยในคดีก่อนแล้ว นายแก้วไม่ได้กู้ยืมเงินไปจากนายกิ่งตามสัญญา ก็ถือว่าศาลได้

มีคำพิพากษาวินิจฉัยชี้ขาดคดีแล้ว แม้คำพิพากษาในคดีก่อนจะยังไม่ถึงที่สุดก็ตาม ฟ้องของนายกิ่งคดีหลังก็ถือได้ว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ ต้องห้ามตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 144

ดังนั้น ศาลจังหวัดนครปฐมต้องพิพากษายกฟ้องคดีหลัง เพราะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ ต้องห้ามตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 144

ข้อ 8 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 148

วินิจฉัย ตามปัญหานายบุญเสริมได้เป็นโจทก์ฟ้องนางยอดหล้าเป็นจำเลย ว่าทรัพย์พิพาทที่นางยอดหล้าขายฝากไว้หลุดเป็นสิทธิแก่นายบุญเสริมแล้ว ขอให้ขับไล่ ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่านางยอดหล้าได้ขายฝากทรัพย์พิพาทไว้แก่นายบุญเสริม และตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนายบุญเสริมแล้ว กล่าวคือ ศาลได้ชี้ขาดประเด็นแห่งคดีดังกล่าวว่าการขายฝากทรัพย์พิพาทมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายนั่นเอง ฉะนั้น การที่นางยอดหล้าได้เป็นโจทก์นำคดีมาฟ้องนายบุญเสริมเป็นจำเลยซึ่งเป็นคู่ความเดียวกันในประเด็นเดียวกับที่นางยอดหล้าฟ้องนายบุญเสริมซึ่งเป็นคู่ความเดิมขอให้ศาลชี้ขาดในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกันกับคดีที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ฟ้องของนางยอดหล้าจึงต้องห้ามตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 148

สรุป ถ้าข้าพเจ้าเป็นศาลจะสั่งยกฟ้องของนางยอดหล้า เพราะเหตุว่าฟ้องของนางยอดหล้าเป็นฟ้องซ้ำตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 148

ข้อ 9 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง (1)

วินิจฉัย ตามปัญหาสอนได้เป็นโจทก์ฟ้องสวาทเป็นจำเลยต่อศาลขอแบ่งมรดกคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ สอนได้เป็นโจทก์ฟ้องแสงเป็นจำเลยอีกคดีหนึ่ง และศาลชั้นต้นได้เรียกสวาทเข้ามาในคดีเป็นจำเลยตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 57 (3) ซึ่งคดีที่สอนเป็นโจทก์ฟ้องทั้งสองคดีหลังจำเลยเป็นคนละกัน แม้ในคดีสวาทจำเลยในคดีแรกจะถูกศาลเรียกเข้ามาในคดีหลัง ก็เข้ามาด้วยการที่ศาลเรียกตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 57 (3) ฟ้องของสอนในคดีหลังจึงไม่เป็นฟ้องซ้อน

สรุป ฟ้องของสอนในคดีหลังไม่เป็นฟ้องซ้อน เพราะสอนฟ้องจำเลยในคดีหลังเป็นคนละคนกับคดีแรก

ข้อ 10 หลักกฎหมาย ป.วิ.แพ่ง มาตรา 176 และมาตรา 178

วินิจฉัย ตามปัญหาโจทก์ฟ้องจำเลยและถอนฟ้องไปโดยแถลงต่อศาลว่า จะไม่ฟ้องจำเลยเกี่ยวกับทรัพย์สินพิพาทนั้นอีก คำแถลงของโจทก์เช่นนี้ถือได้ว่าโจทก์ยอม สละสิทธิในคดีเรื่องนี้มาฟ้องใหม่ตามมาตรา 176 จึงเป็นกระบวนการพิจารณาที่โจทก์ในคดี ก่อนได้กระทำต่อศาลและต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งผูกมัดโจทก์ โจทก์จะมาฟ้องจำเลย เกี่ยวกับทรัพย์สินพิพาทนั้นอีกไม่ได้ และไม่เป็นฟ้องซ้ำเพราะยังไม่ได้วินิจฉัยชี้ขาดประเด็น ที่พิพาทในคดีเดิม

สรุป โจทก์จะนำคำฟ้องมาฟ้องจำเลยใหม่ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 176 ไม่ได้และไม่เป็นฟ้องซ้ำ

หมวดที่ 14

ค่าฤชาธรรมเนียม

เค้าโครงเรื่อง

1. การกำหนดค่าฤชาธรรมเนียม
2. การชำระค่าฤชาธรรมเนียม
3. การยกเว้นค่าธรรมเนียม
4. ความรับผิดชอบที่สุดในค่าฤชาธรรมเนียม

สาระสำคัญ

1. คำว่า "ค่าฤชาธรรมเนียม" กับคำว่า "ค่าธรรมเนียม"
2. การกำหนดค่าฤชาธรรมเนียม
3. การชำระค่าฤชาธรรมเนียม
4. การคืนค่าฤชาธรรมเนียม
5. การยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียม
6. ความรับผิดชอบที่สุดในค่าฤชาธรรมเนียม

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษา หมวดที่ 14 แล้ว ทำให้นักศึกษาได้

1. ทราบความหมายคำว่า "ค่าฤชาธรรมเนียม" กับคำว่า "ค่าธรรมเนียม"

แตกต่างกันอย่างไร

2. ทราบว่าค่าฤชาธรรมเนียมนั้นจะมีอัตรากำหนดไว้เป็นจำนวนแน่นอนตามตาราง 1-7 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

3. ทราบว่าการชำระค่าธรรมเนียมศาลและค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องชำระอย่างไร

4. ทราบว่าค่าฤชาธรรมเนียมที่ได้ชำระแก่ศาลแล้วหากมีเหตุต้องคืนค่าฤชาธรรมเนียม มีค่าฤชาธรรมเนียมใดบ้างที่ต้องคืน

5. ทราบว่าการดำเนินคดีโดยยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลนั้นมีหลักเกณฑ์อย่างไร วิธีการยกเว้นค่าธรรมเนียมต้องทำอย่างไร

6. ทราบว่าถ้าปรากฏต่อศาลว่าผู้ที่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลมีทรัพย์สินอยู่แล้ว หรือมีขึ้นภายหลัง ให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลนั้นชำระค่าธรรมเนียมที่ได้รับยกเว้นต่อศาล

7. ทราบว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบที่สุดในค่าฤชาธรรมเนียม